

ЛІЛІА ОРЕР

**ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА
ЮРИДИЧНИХ ОСІБ**

МОНОГРАФІА

Київ

2016

Автор

Орел Лілія, доктор юридичних наук, доцент,
керуючий партнер ТОВ “АНА-ЛІ”.

УДК 347.121.2

ББК 67.304

О 63

Орел Л. Інформаційні права юридичних осіб : Монографія. –
К. : Інтерсервіс, 2016 р. – 160 с.

В монографії встановлені інформаційні права юридичної особи, до яких належить як саме право на інформацію, так і право на різного роду таємницю, які запропоновано поділяти на загальну, що може належати будь-якій юридичній особі (комунікація, особисті папери), та спеціальну, якою є таємниця за видом професійної діяльності (банківська, комерційна, нотаріальна, адвокатська).

Книга може бути корисною як для юристів, сфера діяльності яких пов’язана з наукою чи практикою, так і для власників юридичних осіб, оскільки їх інтереси були враховані при написанні цієї наукової праці та допоможуть їм у захисті інформаційної сфери прав.

© Орел Лілія, 2016

ПЕРЕДМОВА

Інформаційними правами за цією книгою є комплекс прав, пов'язаних з інформацією. До них належать немайнові права на інформацію та на різного роду таємниці.

Цю групу прав називаємо інформаційними правами, а не правами на інформацію, оскільки права на інформацію спрямовані лише на надання інформації, залишаючи поза увагою необхідність збереження в таємниці певної інформації про саму особу.

Інформаційні права має не лише людина, але і юридична особа. Під інформаційними правами юридичної особи ми розглядаємо сукупність усіх прав цієї особи, які пов'язані з інформацією.

Відповідно до цієї монографії, інформаційні права – це права, які спрямовані на забезпечення юридичної особи можливістю заволодіти необхідною для її діяльності інформацією, зберігати її від зайвого розголосу та розпоряджатися нею на власний розсуд.

Інформаційними правами юридичних осіб, які розкриваються у цій книзі, є немайнові права на інформацію та на таємницю, в тому числі комерційну, нотаріальну, адвокатську та службову.

РОЗДІЛ 1

ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ

Глава 1. Поняття інформації

Законодавство та наука відносять до сфери немайнових прав не будь-яку інформацію. Щоб з'ясувати глибше це питання, слід розглянути поняття та види інформації.

Згідно із Законом «Про інформацію», нею є будь-які відомості й дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях чи відображені в електронному вигляді ¹, а відповідно до Цивільного кодексу України – відомості про події та явища, що наявні в суспільстві, державі та навколишньому середовищі, які є документовані або публічно оголошені ².

Але законодавче визначення не розкриває повною мірою цього поняття, тому звернемося до розробок науковців.

Якщо розглядати загальне поняття інформації, то в точних науках увага звертається саме на розгляд фізичної

¹ Про інформацію : Закон України від 2.10.1992. – № 2657-XII / Відомості Верховної Ради України. – 1992, № 4. – Ст. 650, ст. 1.

² Цивільний кодекс України : Закон від 16 січня 2003 р. / Верховна Рада України, Кодекс від 16.01.2013 № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>, ст. 200.

природи інформації як такої та виявлення об'єктивно притаманних їй властивостей, описаних фахівцями у сфері точних наук, які безпосередньо вивчають інформацію. Тому тільки вони можуть розкрити зміст поняття інформації як такої.

Виходячи із математичної теорії інформації, кількість сприйнятих із повідомлення стороною відомостей становлять суть поняття інформації як такої; також інформація розуміється як зміст повідомлення і як міра складності об'єкта. Отже, математична теорія інформації дозволяє виявити властивості інформації, з якими закон може зв'язати певні правові наслідки. Такою властивістю інформації є її «кількісний вимір».

Використання терміну «інформація» у сфері правового регулювання суспільних відносин повинно базуватися на тих даних про інформацію як таку, які відображають її основну функцію у суспільстві, а саме функцію повідомлення, яке містить у собі відомості.

А. Г. Дідук пропонує закласти в цивільному праві концептуальне уявлення про інформацію як об'єкт цивільного права: інформацією є повідомлення, яке містить відомості про події та явища, що були або є у суспільстві, державі та навколишньому середовищі, при цьому виходиться із системи, яка відображає її фізичну та соціальну природу. Відповідно, інформація – це природне явище, яке завжди впливає таким чином: завжди є той чи інший об'єкт,

далі можуть бути відомості про властивості об'єкта, наступним етапом є повідомлення, яке містить відомості про властивості цього об'єкта. У результаті сприйняте людиною повідомлення завжди містить відомості (дані) про властивості того чи іншого об'єкта. У цьому ланцюгу повідомлення і є інформацією як такою³.

Для правового визначення інформації такої її характеристики замало, тому варто розглянути, як розуміють це поняття в правовій науці.

У цивілістичній науці поняття інформації розглядається в різних значеннях. Воно інколи розуміється як немайнове благо в комплексі благ, перерахованих у статті 201 і Книзі 2 Цивільного кодексу України, як результат творчої інтелектуальної діяльності, тобто як об'єкт виключних прав, урегульованих у статті 199 і Книзі 4 Кодексу, як інформаційний продукт, ресурс, документ, тобто об'єкт, який може бути інформаційним товаром і предметом будь-яких правочинів, з урахуванням особливостей і специфіки його як об'єкта особливого роду⁴.

³ Дідук А. Г. Правовий режим конфіденційної інформації: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / А. Г. Дідук. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х, 2008. – 23 с., с. 10.

⁴ Кохановська О. В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві : монографія. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – 463 с., с. 6.

Її розуміють як відкриту інформацію, як інформацію з обмеженим доступом, як об'єкт права інтелектуальної власності, як немайнове благо ⁵.

Ще інформацією визначають будь-які відомості про які-небудь раніше невідомі події, змістовний опис об'єкта або явища, результат вибору, зміст сигналу, повідомлення, результат відображення реальності у свідомості людини, поданий їй внутрішньою мовою, продукт наукового пізнання, засіб вивчення реальної дійсності, основний зміст відображення, неодмінну субстанцію живої матерії, психіки, свідомості, вічну категорію, що міститься в усіх без винятку елементах і системах матеріального світу, що проникає в усі частини життя людей та суспільства, властивість матерії, її атрибут, якусь реалію, що існує поряд із матеріальними речами або в самих речах, мова світу як живого цілого ⁶.

Як бачимо, існують різні погляди щодо розуміння інформації, тож нам треба вибрати правильний підхід до її визначення.

⁵ Гоголь Б. М. Право на інформацію в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Б. М. Гоголь. – НАН України Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2010. – 19 с., с. 14.

⁶ Кузнецов Н. А. Состояние, перспективы и проблемы развития информатики / Н. А. Кузнецов, Р. И. Подойников, Р. М. Юсупов // Проблемы информатизации. – 2000, № 1. – С. 5–12, с. 7; Винер Н. Кибернетика, или управление и связь в животном и машине / Н. Винер. – М. : Советское радио, 1968. – 328 с., с. 201.

Загалом розрізняють категорію «інформація» як термін буденного життя і як правовий термін, яким вона не завжди може виступати. Наприклад, у буденному житті інформація – це просто повідомлення про що-небудь, у правовій сфері – це відомості, які є об’єктом вивчення, зберігання, переробки й поширення⁷.

Для нашого дослідження має значення інформація в правовому полі, і для права його визначення повинне відображати якісну характеристику, що розкриває зміст інформації.

Існує доктринальне визначення інформації, під якою О. В. Кохановська розуміє нематеріальне немайнове благо особливого роду, яке нерозривно пов’язане з життям, із його виникненням і закінченням, яке проявляється як немайнове благо, як результат впливу на людину та інших суб’єктів та об’єктів права, як результат інтелектуальної творчої діяльності та як відомості про осіб, події і явища, предмети, об’єкти та процеси незалежно від форми їхнього представлення⁸. У цій дефініції фігурує прив’язка цього

⁷ Снытников А. А. Обеспечение и защита права на информацию / А. А. Снытников, Л. В. Туманова. – М. : Городец, 2001. – 344 с., с. 20.

⁸ Кохановська О. В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Кохановська. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 29 с., с. 5.

немайнового блага до життя, тому для дослідження права на інформацію юридичної особи його складно застосувати.

За іншими дослідженнями, інформацією як об'єктом цивільних прав є нематеріальні результати інтелектуальної (розумової) діяльності людини, які існують у будь-якій формі, доступній для сприйняття людиною чи технічним пристроєм⁹.

Дехто вважає, що це насамперед відомості, а не дані про події та явища, які можуть бути пізнані особою та передані іншій особі у вигляді, придатному для сприйняття, також це завжди результат, продукт діяльності людини, орієнтований на створення нових відомостей або взяття відомостей з інших об'єктів матеріального або духовного світу, для об'єднання цих відомостей у певний продукт та товар, необхідний для суспільства¹⁰.

Інші пишуть про нематеріальне (ідеальне) благо, що являє собою результат інтелектуальної діяльності людей, який існує в будь-якій об'єктивній формі у вигляді відомостей про навколишній світ у всій сукупності його

⁹ Гоголь Б. М. Право на інформацію в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Б. М. Гоголь. – НАН України Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2010. – 19 с., с. 14.

¹⁰ Петров Є. В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Національний інститут внутрішніх справ. – Х., 2003. – 18с., с. 5, 9.

явищ і процесів, та становить предмет діяльності суб'єктів цивільного права ¹¹.

Хтось вважає її повідомленням, яке містить відомості про події та явища, що існували або існують у суспільстві, державі й навколишньому середовищі ¹².

Найоптимальніше визначення можна обрати лише тоді, коли будуть розглянуті властивості інформації, її характерні риси.

Загальні властивості інформації описані фахівцями точних наук у сфері інформації, до них належать:

- ідеальність і субстанціональна несаможиттєвість інформації;
- нематеріальний характер інформації та самостійність інформації (об'єкт нетілесний) щодо свого матеріального носія (об'єкт тілесний);
- кількісна визначеність інформації; системність інформації;
- селективність інформації;
- наступність інформації;
- трансформованість інформації;

¹¹ Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 80.

¹² Дідук А. Г. Правовий режим конфіденційної інформації: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / А. Г. Дідук. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х, 2008. – 23 с., с. 6.

- здатність інформації до відображення, копіювання, збирання, збереження, накопичення та стиснення;
- невичерпність і неспоживність інформації;
- збереження інформації за суб'єктом, який її передає; універсальність інформації; комплексна якість інформації¹³.

Дослідники цивільного права виділяють такі властивості інформації:

- фізичну невідчужуваність, відокремлюваність, тиражування, властивість інформаційної речі та властивість організаційної форми¹⁴;
- нематеріальну сутність, одночасне перебування інформації в необмеженого кола осіб, багатоваріантність форм подання, одночасну віртуальну доступність інформації необмеженому колу суб'єктів, незалежно від місця їх перебування, можливість необмеженого за кількістю миттєвого копіювання й відтворення інформації, неможливість застосування до інформації інституту застави, невитратний характер виробництва та використання і т. ін.¹⁵;

¹³ Там само, с. 11.

¹⁴ Кутафин О. Е. Проблемы становления информационного права в Р-и / О. Е. Кутафин // НТИ. Сер. 1. Орг. И методика информ. работы. – 1998. – № 8. – С. 16–20, с. 19.

¹⁵ Снытников А. А. Обеспечение и защита права на информацию / А. А. Снытников, Л. В. Туманова. – М. : Городец, 2001. – 344 с., с. 156.

- системність, субстанціональну несамостійність, наступність, невичерпність, масовість, трансформованість, здатність до обмеження, універсальність інформації, її цінність, нееквівалентність якісної і кількісної оцінки інформації, старіння інформації з часом та ін.¹⁶;
- нематеріальну природу інформації як явища ідеального світу, неспоживність під час її використання, несхильність до матеріального старіння, можливість лише морального старіння, можливість практично необмеженого тиражування і перетворення форм фіксації¹⁷;
- певну самостійність інформації стосовно матеріального носія (для інформації характерна наявність матеріального носія, фізико-хімічні та інші властивості якого, однак, не справляють визначального впливу на організацію інформації), можливість багаторазового використання однієї і тієї ж інформації, не зникнення її при споживанні, збереження переданої інформації в суб'єкта, що її передає (цією ознакою інформація істотно відрізняється від речових, матеріальних об'єктів), здатність до збереження,

¹⁶ Лопатин В. Н. Защита права на тайну в Р-и. Учебное пособие / В. Н. Лопатин. – СПб. : МВД РФ. Санкт-Петербургский университет, 2000. – 139 с., с. 28.

¹⁷ Гражданское право. Том 1. Учебник. Изд. 4-е переработанное и дополненное / под ред. Л. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М. : Проспект, 1999. – 784 с., с. 191.

інтегрування, нагромадження, кількісна визначеність інформації, системність¹⁸.

Як бачимо, перелічені властивості мають інколи протилежний зміст.

Загальними властивостями інформації є її нематеріальність, а також те, що вона може бути скопійована та відтворена необмежену кількість разів. Одна й та сама інформація як об'єкт права може одночасно перебувати в необмеженого кола суб'єктів права. Відносно інформації як об'єкта права неможливо застосувати інститути віндикації та застави власності. Інформація вимірюється не тільки кількісно, також береться до уваги цінність об'єкта, яку визначає змістовна сутність інформації, вона має різні форми подання¹⁹.

О. В. Кохановська називає особливостями інформації, як об'єкта цивільного права, нематеріальну природу інформації як блага, можливість бути невід'ємною немайновою складовою таких майнових об'єктів, як документ, інформаційний ресурс, продукт тощо, та

¹⁸ Венгеров А. Б. Категория «информация» в понятийном аппарате юридической науки / А. Б. Венгеров // Советское государство и право. – 1977. – № 10. – С. 70–75, с. 70.

¹⁹ Петров Є. В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Національний інститут внутрішніх справ. – Х., 2003. – 18 с., с. 12.

можливість існування інформації, яку вона називає «юридично байдужою», тому що носії цієї інформації не сприймаються органами відчуття людини або носій цієї інформації взагалі ще невідомий науці. Вплив такої інформації проявляється як позитивний або негативний результат її впливу на людину, і в цей момент інформація повинна враховуватися правом, вона може бути пов'язана і з невідомими людству носіями, заперечити її існування безвідповідально.

До найважливіших ознак інформації вчена зараховує: нематеріальність, ідеальність, невичерпність, масовість, здатність інформації до трансформації, універсальність, якість, фізичну невідчужуваність, відокремленість, екземплярність, оборотоздатність інформації як самостійного окремого об'єкта правовідносин, поширюваність, змістовність, незалежність форми надання, корисність, наявність в інформації змісту, здатність до багатократного використання, практичну незнищуваність, здатність залишатися під час передання у суб'єкта, який її передає. Юридично значимими вона називає такі ознаки: нематеріальний характер; неспоживність; можливість багаторазового використання; переважну об'єктивізацію за включення у правовий обіг і суб'єктивний характер; зберігання інформації у суб'єкта, який її передає; можливість

багаторазового використання; здатність до відтворення, копіювання, збереження, перетворення і накопичення²⁰.

Учена розкриває деякі ознаки у своїй монографії:

1) фізична невідчужуваність інформації означає, що вона органічно пов'язана з людиною, тому в разі передання інформації від однієї особи до іншої відбувається не процедура її відчуження, а передання прав на її зберігання, використання;

2) відокремленість інформації означає те, що для самостійного існування і включення в обіг вона має предметнитися у вигляді символів, знаків тощо, у результаті чого вона відокремлюється від її творця чи виробника і набуває незалежного від нього існування;

3) екземплярність інформації полягає в тому, що інформація поширюється за допомоги матеріального носія, який робить можливим у ряді випадків обліковувати екземпляри інформації через облік носіїв, що її містять, а це можливе лише за умови законодавчого закріплення, процедури засвідчення відповідності змісту інформації з її носієм;

²⁰ Кохановська О. В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Кохановська. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 29 с., с. 5, 12, 16.

4) властивість інформаційного об'єкта означає, що в нашому матеріальному світі людині доступне сприйняття інформації, яка передається і поширюється переважно на матеріальному носії або за його допомоги, проте навіть за відсутності чіткої уяви про наявність чи відсутність носія інформації вплив її може бути абсолютно об'єктивним і таким, що вимірюється, спостерігається;

5) ознака тиражування інформації означає її можливість тиражуватися й поширюватися в необмеженій кількості екземплярів без зміни її змісту, вона може поширюватися потоками, необмежено, найчастіше навіть важко визначити реальні масштаби поширення інформації різними способами, інформація може бути відома необмеженому колу осіб;

6) організаційна форма, тобто інформація, що знаходиться в обороті, як правило, представляється у документованому вигляді: може бути оригінал документа, його копія, масив документів на паперовому чи електронному носії (база даних). Це дозволяє відносити до інформаційних об'єктів як окремі документи, так і складні організаційні інформаційні структури²¹.

²¹ Кохановська О. В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві : монографія. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – 463 с., с. 187–189; Кохановська О. В. Правове регулювання

Тобто, інформація володіє як загальними властивостями інформації як об'єкта правовідносин (змістом, якістю, відтворюваністю, фізичною невідчужуваністю, незнищуваністю і неспоживністю, відособленістю від виробника шляхом висловлення в об'єктивній формі на будь-якому матеріальному носії, здатністю бути самостійним об'єктом прав), так і властивостями цивільно-правового характеру²².

Отже, інформація є нематеріальним благом, в основі якого лежать відомості, які характеризуються невичерпністю, здатністю до відображення, збереження та передання, становлять самостійну цінність для юридичної особи.

Глава 2. Види інформації

Якщо брати законодавчу класифікацію інформації, то згідно із Законом «Про інформацію» вона поділяється:

1) за змістом на: інформацію про фізичну особу; довідково-енциклопедичного характеру; про стан довкілля (екологічна інформація); про товар (роботу, послугу);

інформаційних відносин в Україні : монографія / О. В. Кохановська. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2001. – 212с.

²² Строганова И. В. Правовой режим конфиденциальной информации : гражданско-правовой аспект : автореф. дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / И. В. Строганова. – Екатеринбург, 2004. – 25 с., с. 9.

науково-технічну; податкову; правову; статистичну; соціологічну; інші види інформації²³;

2) за порядком доступу на: відкриту інформацію; інформацію з обмеженим доступом²⁴, яка, своєю чергою, ділиться на:

- конфіденційну. Нею може бути інформація, доступ до якої обмежено юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, і вона може поширюватися за її бажанням (згодою) у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом;

- таємну. Це інформація, доступ до якої обмежується в інтересах осіб чи суспільства, і її розголошення може завдати їм шкоди. Її види становлять такі таємниці: державна; професійна; банківська; слідства²⁵; службова²⁶.

Наукові праці також містять класифікації за різноманітними критеріями:

²³ Про інформацію : Закон України від 2.10.1992. – № 2657-XII / Відомості Верховної Ради України. – 1992, № 4. – Ст. 650, ст. 10.

²⁴ Там само, ст. 20.

²⁵ Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011, № 32. – Ст. 314, ст. 8.

²⁶ Про інформацію : Закон України від 2.10.1992. – № 2657-XII / Відомості Верховної Ради України. – 1992, № 4. – Ст. 650, ст. 21.

1. Інформацію за видами цивільно-правових відносин поділяють на:

- інформацію, яка є самостійним особливим об'єктом цивільних прав (відомості та інші види інформації, які не належать до двох наступних видів), тобто як інформаційний продукт, ресурс, документ, який може бути й об'єктом майнових відносин, товаром, чи складовою цінних паперів, майна, послуг тощо; інформацію як об'єкт виключних прав інтелектуальної власності (твори), тобто як результат творчої діяльності;
- інформацію як об'єкт немайнових прав, тобто як немайнове благо ²⁷.

2. За ступенем організованості (упорядкованості) виділяють:

- документовану та іншу інформацію;
- інформаційні ресурси і вільну інформацію, що не знаходиться в інформаційних системах;
- систематизовану (каталоги, енциклопедії, рубрикації і т. ін.) і несистематизовану інформацію.

3. За видом носія (формою закріплення):

²⁷ Кохановська О. В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Кохановська. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 29 с., с. 6, 16.

- на паперовому носії, відео і звукова, комп'ютерна інформація;
- в об'ємно-просторовій формі, усна, енергетична (біологічна) під час енергоінформаційного обміну.

4. За функціональним призначенням (за сферою застосування):

- масову інформацію, що розповсюджується через засоби масової інформації,
- галузеву,
- професійну інформацію за інтересами.

5. За ступенем доступу:

- інформацію з обмеженим доступом,
- інформацію без права обмеження доступу,
- об'єкти інтелектуальної власності,
- «шкідливу інформацію» з обмеженням на розповсюдження,
- іншу загальнодоступну інформацію²⁸.

Не зовсім вдала, на наш погляд, класифікація, оскільки за цим критерієм можна поділити інформацію на вільну і з обмеженим доступом. У ній відображаються зовсім не доречні за цим критерієм види: об'єкти

²⁸ Бачило И. Л. Информационное право : учебник / И. Л. Бачило, В. Н. Лопатин, М. А. Федотов [под ред. акад. РАН Б. Н. Топорнина]. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 789 с., с. 146.

інтелектуальної власності; а також види, які означають одне і те ж: загальнодоступна інформація та інформація без права обмеження доступу.

6. Виходячи з особливостей правового регулювання відносин із приводу інформації:

- інформацію як результат творчості (здобутки, винаходи, відкриття);
- масову інформацію, що містить повідомлення інформаційного характеру;
- документовану інформацію про громадян (персональні дані);
- офіційну документовану інформацію;
- інформацію, обов'язково надану юридичними і фізичними особами в порядку звітності про власну діяльність;
- інформацію, що не є результатом творчості, але сформовану і розповсюджувану як товар;
- інформацію у формі інформаційних ресурсів як масивів (запасів) ретроспективної інформації²⁹.

Це більше подібне на перелік інформації, а не її класифікацію.

²⁹ Копылов В. А. Информация как объект правоотношений в системах частного и публичного права / В. А. Копылов // Научно-техническая информация. Сер. 1. – 1997. – № 9. – С. 9–14, с. 12.

7. Як загальний об'єкт правовідносин у публічно-правовому і цивільно-правовому обороті:

- масову (відкриту, вільно розповсюджувану) інформацію;
- інформацію про державну таємницю (закрита);
- конфіденційну інформацію (обмеженого доступу), що своєю чергою підрозділяється на: службову інформацію, інформацію про комерційну і службову таємницю, інформацію про громадян (персональні дані);
- інформацію про інтелектуальну власність; інформацію, розповсюдження якої заборонено ³⁰.

Тут теж немає чіткого розподілу на види за одним критерієм.

8. Залежно від особи, якої вона стосується: інформацію приватно-правового характеру, інформацію публічно-правового характеру.

9. Залежно від ступеня оборотоздатності: обороноздатну; необороноздатну.

10. Залежно від режиму доступу: загальнодоступну; нерозкриту (з обмеженим доступом).

11. Залежно від джерела інформації: приватну, офіційну ³¹.

³⁰ Семилетов С. И. Информация как особый нематериальный объект права / С. И. Семилетов // Государство и право. – 2000. – № 5. – С. 67–74, с. 74.

12. За сферою використання:

- для комерційного; вільного;
- звичайного;
- наукового;
- освітянського використання ³².

Нам видається, що в перелічених класифікаціях не враховані всі сфери інформації як об'єкта немайнових прав юридичних осіб.

Деякі науковці виділяють у межах об'єктів цивільних прав інформацію двох видів:

- інформацію, яка захищається в режимі комерційної таємниці;
- інформацію як результат інтелектуальної діяльності ³³.

Ми з цією позицією не згодні, оскільки існують ще інші види інформації як об'єкти цивільних прав, які тут не враховані, зокрема інформація як немайнове благо. Такий вид інформації є основою вивчення досліджуваної проблеми.

³¹ Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 170.

³² Петров Є. В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Національний інститут внутрішніх справ. – Х., 2003. – 18 с., с. 6, 10.

³³ Суслова С. И. Тайна в праве Р-и : цивилистический аспект : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / С. И. Суслова. – Иркутск, 2003. – 204 с., с. 8.

Для інформаційних прав юридичної особи інформацію слід поділити за критерієм права на ознайомлення з нею:

1) відкриту інформацію.

За цим видом можна виділити право юридичної особи на інформацію як можливість вільного доступу до неї, можливість ознайомлюватися з необхідною для існування і діяльності юридичної особи інформацією;

2) інформацію з обмеженим доступом.

Така інформація буде стояти в основі права юридичної особи на таємницю, тобто як можливість визначати обмежений режим доступу до неї, оскільки розголошення такої конфіденційної інформації суперечить інтересам юридичної особи (в цьому випадку «таємність» і «конфіденційність» не розмежовуються).

Глава 3. Поняття немайнового права на інформацію

У доктрині цивільного права склалося два підходи до розуміння права на інформацію: як суб'єктивне право (позиція законодавця України); як охоронюваний законом інтерес (позиція вчених і суддів континентальної системи права). Дехто взагалі вважає, що термін «право на інформацію» є неточним,

умовним, а більш точним науковим формулюванням, яке адекватно відображає його суть у природі, суспільстві та в праві, є термін «право доступу» до інформації³⁴.

Право на доступ до інформації в суб'єктивному розумінні – це гарантована державою можливість фізичних, юридичних осіб і держави (державних органів) вільно одержувати відомості, необхідні їм для реалізації своїх прав, свобод та законних інтересів, здійснення завдань і функцій, що не порушує права, свободи й законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб; в об'єктивному розумінні доступ до інформації – це сукупність правових норм, що регламентують суспільні інформаційні відносини щодо одержання їх учасниками відомостей, необхідних їм для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань та функцій³⁵.

Отже, право на доступ до інформації є частиною права на інформацію, а саме можливістю вільно збирати її, що є одним з елементів його змісту.

Право на інформацію як цивільне немайнове право розуміється як нормативно забезпечена можливість особи

³⁴ Дідук А. Г. Правовий режим конфіденційної інформації: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / А. Г. Дідук. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х, 2008. – 23 с., с. 17.

³⁵ Марущак А. І. Правомірні засоби доступу громадян до інформації : наук.-практ. Посіб / А. І. Марущак. – Біла Церква : Буква, 2006. – 432 с., с. 145.

вільно збирати, зберігати, обробляти і поширювати інформацію в будь-який не заборонений законом спосіб ³⁶.

Інколи в літературі зустрічається не термін «право на інформацію», а «особисте інформаційне право», яке визначається в об'єктивному значенні як сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають у зв'язку зі створенням, володінням, використанням та поширенням актуальної інформації, і в суб'єктивному – як сукупність правомочностей та зобов'язань власника актуальної інформації ³⁷.

У цивільному інформаційному обороті це право охоплює відносини «громадянина і громадянина», «підприємця і споживача», «юридичної особи та індивідуального підприємця», «юридичної особи та її засновника» і «юридичної особи публічного права як власника актуальної інформації і громадянина – заявника інформаційного запиту». Сутність цих відносин виявляється в тому, що вони являють собою взаємовідношення між індивідуальними певними особами з приводу доступу,

³⁶ Гоголь Б. М. Право на інформацію в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Б. М. Гоголь. – НАН України Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2010. – 19 с., с. 9.

³⁷ Гаюров Ш. К. Личное информационное право граждан: проблемы гражданско-правового регулирования в Республике Таджикистан : дисс. ... докт. юр. наук : 12.00.03 / Ш. К. Гаюров. – М., 2010. – 371 с., с. 10.

володіння, використання і поширення актуальної інформації.

Дехто формує два підходи до трактування права на інформацію: вузький і широкий. У рамках вузького підходу право на інформацію трактується як право на одержання (доступ до) інформації, тобто як відносне право. Широкий підхід допускає віднесення до права на інформацію всіх видів суб'єктивних прав, спрямованих на інформацію чи на здійснення дій з нею. До суб'єктивного права на інформацію в широкому розумінні зараховують дві групи суб'єктивних прав: абсолютні права на інформацію, наприклад, право на інформацію, що становить таємницю; відносні права на інформацію, до яких належить право на одержання інформації, право на поширення інформації та інші відносні права³⁸.

Ми вважаємо, що право на інформацію у вузькому розумінні тут тлумачиться в рамках однобічного підходу, який включає лише одну зі сторін цього права. Як ми вже казали, доступ до інформації є лише однією з правомочностей досліджуваного права.

³⁸ Петров Є. В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Національний інститут внутрішніх справ. – Х., 2003. – 18 с., с. 12.

Цей елемент змісту трактується як гарантована можливість кожного отримувати безпосередньо від органів публічної влади, їх установ та організацій інформацію про їх діяльність, від приватноправових юридичних осіб суспільно значущу інформацію про їх діяльність та можливість ознайомлюватися з відомостями про себе ³⁹; або в суб'єктивному розумінні як гарантована державою можливість фізичних, юридичних осіб вільно одержувати відомості, необхідні їм для реалізації своїх прав, свобод та законних інтересів, здійснення завдань і функцій, що не порушує права, свободи й законні інтереси інших громадян чи юридичних осіб; в об'єктивному – сукупність правових норм, що регламентують суспільні інформаційні відносини щодо одержання їх учасниками відомостей, необхідних їм для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів, здійснення завдань та функцій ⁴⁰.

Наявні підходи до розуміння змісту права на доступ до інформації пропонують означити як класичний, розширений, обмежений та комплексний.

³⁹ Нестеренко О. В. Право на доступ до інформації в Україні : конституційно-правовий аспект : автореф. дис. ...канд. юр. наук : 12.00.02 / О В. Нестеренко. – Національна юридична академія ім. Я. Мудрого. – Харків, 2008. – 22 с., с. 16.

⁴⁰ Марущак А. І. Правомірні засоби доступу громадян до інформації : наук.-практ. Посіб / А. І. Марущак. – Біла Церква : Буква, 2006. – 432 с., с. 145.

Класичний підхід розглядає право на доступ до інформації як право на одержання офіційних документів та інформації про діяльність органів виконавчої гілки влади або від усіх органів державної влади.

Розширений підхід, окрім юридичних можливостей пошуку та одержання інформації від органів державної влади та органів місцевого самоврядування про їх діяльність та можливість ознайомлення з відомостями про себе в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях, включає також отримання будь-якої інформації із засобів масової інформації, можливість ознайомлення з літературними, науковими працями, перегляд фільмів, спектаклів, свободу доступу до джерел інформації.

Обмежений підхід розуміє право на доступ до інформації як право ознайомлюватися з відомостями про себе, іноді право знати тлумачиться як можливість представників засобів масової інформації звертатися до органів влади з інформаційними запитами щодо надання інформації про їх діяльність.

Комплексний підхід означає право кожного отримувати інформацію безпосередньо від органів державної влади, місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, а також організацій, підприємств, громадських об'єднань, що виконують специфічні функції та повністю або

частково фінансуються з бюджету, про їх діяльність, що включає право одержувати офіційні документи та ознайомлюватися з відомостями про себе ⁴¹.

За нашими попередніми дослідженнями ⁴², зміст немайнових прав становлять правомочності щодо володіння, користування і розпорядження. Те саме розуміння змісту поширюється і на немайнове права на інформацію.

Глава 4. Зміст права на інформацію юридичної особи

Зі статті 302 Цивільного кодексу України випливає, що зміст права на інформацію складається з таких правомочностей: збирання, зберігання, використання, поширення (якщо інформація достовірна).

⁴¹ Нестеренко О. В. Право на доступ до інформації в Україні : конституційно-правовий аспект : автореф. дис. ...канд. юр. наук : 12.00.02 / О. В. Нестеренко. – Національна юридична академія ім. Я. Мудрого. – Харків, 2008. – 22 с., с. 9.

⁴² Федюк Л. В. Особисті немайнові права юридичних осіб : монографія / Лілія Василівна Федюк. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2013. – 500 с., Федюк Л. В. Особисті немайнові права юридичних осіб : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / Л. В. Федюк. – Київський університет імені Тараса Шевченка. – К., 2015. – 40 с.; Федюк Л. В. Особисті немайнові права юридичних осіб : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / Л. В. Федюк. – Київський університет імені Тараса Шевченка. – К., 2014. – 490 с.

Юридична особа має такі можливості також згідно із Законом «Про інформацію», який вказує, що кожен має право на інформацію, яке передбачає можливість вільного одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації, необхідної для реалізації своїх прав, свобод і законних інтересів ⁴³. З цього випливає зміст цього права, що включає в себе отримання, використання, поширення, зберігання та захисту.

Науковці до змісту цього права підходять по-різному: хтось відносить до нього правомочності отримання та поширення інформації ⁴⁴; інші включають у зміст правомочності вільно виробляти, шукати, отримувати, передавати, поширювати інформацію ⁴⁵; ще до нього зараховують правомочності знати про створення і функціонування всіх конкретних інформаційних систем, що торкаються особистого життя, надавати згоду на збирання інформації, що має особистий характер, перевіряти достовірність такої інформації і спростовувати недостовірну інформацію, на достовірну інформацію про стан

⁴³ Про інформацію : Закон України від 2.10.1992. – № 2657-ХІІ / Відомості Верховної Ради України. – 1992, № 4. – Ст. 650, ст. 5.

⁴⁴ Дозорцев В. А. Информация как объект исключительного права / В. А. Дозорцев // Дело и право. – 1996, № 4. – С. 22–36, с. 28.

⁴⁵ Бачило И. Л. Право собственности на информационные ресурсы / И. Л. Бачило // Информационные ресурсы Р-и. – 2001. – № 2. – С. 29–34.

навколишнього середовища ⁴⁶, і деякі з правомочностей виходять за рамки права на інформацію, входячи до змісту права на таємницю; дехто до права на інформацію включає такі позитивні правомочності: право на доступ до інформації, право володіння інформацією, право використання інформації, право на розповсюдження інформації ⁴⁷, що вже більш прийнятно з огляду на схему правомочностей немайнових прав.

Під здійсненням немайнового інформаційного права Ш. К. Гаюров розуміє обумовлене волевиявлення особи і забезпечене системою гарантій перетворення в дійсність конкретної інформаційної можливості, що становить зміст цього суб'єктивного права, при цьому виконання обов'язку означає забезпечені системою гарантій належні дії чи бездіяльність, необхідність яких становить зміст обов'язків перед відповідним учасником немайнових інформаційних правовідносин.

Немайнові інформаційні правовідносини є частиною суспільних відносин з приводу доступу до актуальної інформації та зобов'язання з надання інформаційних послуг,

⁴⁶ Муратов М. Я. Право на свободу слова : история и современность : дисс. канд. юрид. наук : 12.00.01 / М. Я. Муратов. – ИЗСП. – М., 2002. – 177 с., с. 45.

⁴⁷ Гаюров Ш. К. Личное информационное право граждан: проблемы гражданско-правового регулирования в Республике Таджикистан : дисс. ... докт. юр. наук : 12.00.03 / Ш. К. Гаюров. – М., 2010. – 371 с., с. 12.

учасники яких у взаємодії між собою автономні й рівноправні, тому інформаційні відносини не є винятковим предметом публічного права. Якщо питання визнання прав громадян на інформацію, створення, зберігання, оновлення та використання державних інформаційних ресурсів та державна політика в інформаційній сфері (в тому числі питання міжнародного співробітництва) належать до публічного права, то багато питань здійснення немайнового інформаційного права громадян і зобов'язання з надання інформаційних послуг регулюються нормами цивільного (приватного) права.

Доводиться, що в результаті здійснення немайнового інформаційного права громадян забезпечуються можливість самостійно здійснювати фактичні і юридично значимі дії, правомочність вимоги, тобто можливість вимагати від зобов'язаного суб'єкта виконання покладених на нього обов'язків, правомочність на захист, тобто можливість використання або вимоги використання державно-примусових заходів у випадках порушення суб'єктивного інформаційного права ⁴⁸, проте варто вживати термін «право на інформацію», оскільки інформаційне право має ширший характер.

⁴⁸ Там само, с. 13.

Наслідуючи законодавство, Б. М. Гоголь у своїх працях змістом права на інформацію визначає права збирати, зберігати, обробляти та поширювати інформацію. За його словами, збирання інформації – це пошук, одержання, набуття, придбання інформації будь-якими не забороненими законодавством способами інформаційних відносин; зберігання – це тримання інформації на будь-яких інформаційних носіях, забезпечення належного стану таких носіїв для збереження інформації, можливість на власний вибір встановлювати різні заходи технічного, організаційного, юридичного характеру, спрямовані на обмеження доступу третіх осіб до неї; обробка – це дії суб'єктів інформаційних відносин, спрямовані на зміну змісту чи форми вираження первинної інформації, в результаті яких з'являється нова інформація; поширення інформації – це розповсюдження, обнародування, надання на платній основі інформації та інші дії особи, яка зберігає інформацію, спрямовані на появу цієї інформації в інших осіб⁴⁹.

⁴⁹ Гоголь Б. М. Право на інформацію як особисте немайнове право / Б. М. Гоголь // Проблеми здійснення та захисту особистих немайнових прав фізичної особи в умовах євроінтеграції : Науково-практичний стіл : збірник тез наукових повідомлень учасників. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – С. 181–190, с. 181-189.

Із суті цих описаних понять можна дійти висновку, що збирання і зберігання входить у правомочність щодо володіння інформації; правомочність щодо використання інформації перегукується з її зміною та обробкою; поширення інформації належить до правомочності щодо розпорядження нею. Крім описаних у нормах ЦК України можливостей, можуть бути й інші, які належать до змісту правомочностей щодо володіння, користування і розпорядження інформацією.

Таким чином, змістом немайнового права юридичної особи на інформацію є правомочності щодо володіння, користування та розпорядження інформацією.

Володіння означає як саме заволодіння інформацією (не обмеженою в доступі за нормами законодавства), яке можна здійснити шляхом пошуку та отримання інформації від різноманітних осіб з різноманітних джерел дозволеними способами, так і володіння нею як триваючий процес зберігання інформації на інформаційних носіях чи просто в усній формі людьми, які є або учасниками юридичної особи, або звичайними працівниками.

Користування інформацією означає вилучення з неї корисних властивостей, застосування її в процесі функціонування юридичної особи використання її в діяльності, якою займається юридична особа.

Розпорядження інформацією може полягати в її поширенні, наданні іншим суб'єктам, викладенні чи повідомленні такої іншій особі. Юридична особа може обмежуватись у правомочності щодо розпорядження інформацією, якщо вона має обов'язок зберігати її в таємниці ⁵⁰. Крім цього, до розпорядження ми відносимо можливість зміни інформації, яка може означати обробку та переробку первинної інформації.

Вчена О. В. Кохановська заперечує класичну тріаду, оскільки інформація не річ, застосування терміну «володілець» має умовний характер, а правомочність користування доречніше розуміти як «використання» інформації, за аналогією з об'єктами права інтелектуальної власності, а не з правом власності. Натомість вона пропонує іншу «тріаду» правомочностей: створення (вироблення) інформації, передання й одержання інформації, використання (включно з поширенням та зберіганням) інформації ⁵¹. Поняття «користування» і «використання» у цьому випадку не відрізняються, а решта запропонованих правомочностей

⁵⁰ Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010, № 2297-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2010, № 34. – Ст. 481, ст. 24.

⁵¹ Кохановська О. В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Кохановська. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 29 с., с. 18, 7.

входять у володіння, користування чи розпорядження, як ми вже зазначали.

Глава 5. Захист права на інформацію юридичних осіб

За словами дослідників права на інформацію, його порушення може полягати в розголошенні інформації про приватне життя, порушенні прав інтелектуальної власності, поширенні неправдивої інформації, що принижує честь, гідність чи ділову репутацію особи, поширенні інформації, що розпалює расову, національну, релігійну ворожнечу тощо⁵².

Слід сказати, що деякі з них не стосуються порушення права юридичної особи на інформацію взагалі, деякі стосуються порушення права на таємницю, а не на інформацію. На нашу думку, порушенням права на інформацію юридичної особи може полягати, здебільшого в перешкоді ознайомленню з інформацією.

За деякими дослідженнями основними причинами таких порушень в Україні є: низький рівень фахової

⁵² Гоголь Б. М. Право на інформацію в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Б. М. Гоголь. – НАН України Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2010. – 19 с., с. 12.

підготовки посадових і службових осіб, який проявляється в незнанні Конституції та законів України та нездатності тлумачити норми закону, що в кінцевому підсумку призводить до помилкового розуміння духу та букви закону; відсутність культури інформаційної відкритості влади; істотні недоліки та невідповідність міжнародним стандартам у сфері доступу і свободи інформації нормативно-правових актів, що регламентують реалізацію права на інформацію в Україні, матеріально-технічні причини⁵³.

Захист права на інформацію розглядається як правомірна реакція юридичних осіб на порушення, невизнання чи оспорювання права на інформацію з метою припинення порушення, поновлення чи визнання зазначеного права або компенсації шкоди, завданої уповноваженій особі. Ключову роль у механізмі захисту права на інформацію відіграє суб'єктивне право на захист, яке необхідно розглядати як можливість особи використовувати заходи правоохоронного характеру з метою запобігання протиправним посяганням на суб'єктивне право на інформацію та поновлювати його в разі порушення. Посягання на це право може бути у формі порушення,

⁵³ Нестеренко О. В. Право на доступ до інформації в Україні : конституційно-правовий аспект : автореф. дис. ...канд. юр. наук : 12.00.02 / О. В. Нестеренко. – Національна юридична академія ім. Я. Мудрого. – Харків, 2008. – 22 с., с. 9.

оспорювання чи невизнання цього права. Захист права відбувається в юрисдикційній чи неюрисдикційній формі⁵⁴.

На підставі аналізу законодавства України та практики його застосовування з'ясовується, що захист права на інформацію може здійснюватися за допомоги способів захисту цивільних прав, які становлять систему. Застосування того чи іншого способу захисту права на інформацію повинно обумовлюватися характером посягання на зазначене суб'єктивне право.

Способи захисту права на інформацію Б. М. Гоголь класифікує за різними критеріями на загальні та спеціальні; превентивні, прісікальні, відновлювальні та компенсаційні; міри юридичної відповідальності та способи захисту, які не пов'язані з юридичною відповідальністю. Ними ж обґрунтовується необхідність фіксації в чинному законодавстві такого спеціального способу захисту права на інформацію, як визнання відкритою інформацію, що була безпідставно віднесена до категорії з обмеженим доступом⁵⁵.

Проте окремо виділяти його в законодавстві немає необхідності, оскільки це можливо зробити в межах

⁵⁴ Гоголь Б. М. Право на інформацію в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Б. М. Гоголь. – НАН України Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2010. – 19 с., с. 12.

⁵⁵ Там само, с. 12.

існуючих способів захисту, наприклад, за допомоги визнання незаконним правового акту органу державної влади ⁵⁶.

Важливим для захисту права на інформацію є поділ способів на загальні і спеціальні, які передбачаються Цивільним кодексом. Найважливішим загальним способом захисту права на інформацію О. В. Кохановська називає визнання права, оскільки для особи набагато важливіше отримати саму інформацію, визнати своє право на інформацію, ніж отримати фізичний контроль над об'єктом, який сам собою може бути доступний багатьом особам.

Також, на її думку, нематеріальний характер об'єктів інформаційних прав визначає важливість такого способу захисту, як відновлення положення, яке існувало до порушення права, зокрема відновлення змісту інформації чи первісного тексту твору, і припинення дій, які порушують інформаційне право чи створюють загрозу його порушення. Часто цей спосіб застосовується для усунення перешкод для здійснення права, створених порушником.

При цьому порушення права на отримання інформації, наприклад, через засоби масової інформації саме собою не позбавляє особу права звертатися до інших джерел

⁵⁶ Цивільний кодекс України : Закон від 16 січня 2003 р. / Верховна Рада України, Кодекс від 16.01.2013 № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>, ст. 21.

інформації, але може ускладнювати чи заважати нормально використовувати зазначене право. Відшкодування моральної (немайнової) шкоди вона називає найбільш ефективним способом захисту для застосування до порушених немайнових прав на інформацію в разі поширення недостовірної інформації. Увага звертається й на те, що спеціальні способи захисту цивільних прав можуть застосовуватися сьогодні й для інформаційних цивільних правовідносин. Розглядаючи питання про способи захисту немайнових прав на інформацію, можемо враховувати не названі у статті 16 Цивільного кодексу України⁵⁷.

За деякими дослідженнями, спори, що виникають під час здійснення немайнового права на інформацію, розглядаються судами загальної або спеціальної юрисдикції, а спори, що виникають внаслідок невиконання або неналежного виконання інформаційних зобов'язань за договором сторін, можуть бути розглянуті третейським судом. У першому випадку правоволоділець обмежений у своїх можливостях на реалізацію права на альтернативний спосіб захисту своїх прав, у другому випадку зацікавленій стороні надаються більш широкі можливості в матеріально-

⁵⁷ Кохановська О. В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Кохановська. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 29 с., с. 21.

правовому сенсі, в сенсі цивільного суб'єктивного права на примусове здійснення обов'язку боржника вчинити дію або утриматися від певної дії (право на позов у матеріальному сенсі)⁵⁸.

На наш погляд, звернення з позовом до суду загальної чи спеціальної юрисдикції не носить обмежений характер, навпаки, якщо є договірні відносини, можливість обрання способів захисту може передбачатися договором.

У судовій практиці на справи, в яких би захищалося право на інформацію за позовом юридичної особи в змісті досліджуваної нами проблеми (правомочностей на володіння, користування, розпорядження інформацією), нам не доводилося натрапляти, хоча порушень цього права є багато.

Існують справи про порушення прав, пов'язаних з інформацією: про спростування недостовірної інформації, про розголошення конфіденційної інформації, про порушення різного роду таємниць. Хоча порушення права на саму інформацію, ми впевнені, що є. Особливо часті випадки, коли юридична особа не отримує належним чином необхідної їй інформації, а перешкодити їй користуватися чи

⁵⁸ Гаюров Ш. К. Личное информационное право граждан: проблемы гражданско-правового регулирования в Республике Таджикистан : дисс. ... докт. юр. наук : 12.00.03 / Ш. К. Гаюров. – М., 2010. – 371 с., с. 14.

змінювати вже отриману інформацію важко та мало кому потрібно.

Думаємо, відсутність таких спорів пов'язана з тим, що важко знайти «крайнього», відповідального за неотримання особою тієї чи іншої інформації. Наприклад, часто трапляються випадки, коли особа не отримує інформації про судову справу, в якій вона є відповідачем, і в результаті не може захистити своїх інших прав, оскільки не з'являється на судові засідання. Право на інформацію цієї особи явно порушується, але їм ніби складно визначити, хто в цьому винен: секретар, позивач, який зобов'язався надіслати документи відповідачеві, чи «пошта, яка погано працює».

Особи, які повинні надавати певну інформацію, зобов'язані відповідати за порушення немайнового права на інформацію юридичної особи, оскільки за умов сучасного глобального розвитку інформаційних технологій недоречно посилатися на проблему складності передання інформації. Крім загального законодавства про інформацію, розвиткові інформаційного простору посприяли Закони України «Про Національну програму інформатизації»⁵⁹, «Про Концепцію

⁵⁹ Про Національну програму інформатизації : Закон від 4 лютого 1998 р. /

№ 74/98-вр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр>.

Національної програми інформатизації»⁶⁰, схвалені Кабінетом Міністрів України⁶¹.

Думається, якщо б досконало налагодити систему інформаційних відносин у державі, позовів було б більше, а порушень права на інформацію менше, але це вже завдання публічного, а не приватного права. Що стосується приватного права, допоміжним механізмом для захисту права на інформацію юридичної особи буде вдосконалення норм, що регулюють це право.

Пропонуємо прописати право на інформацію юридичної особи в Книзі 2 Цивільного кодексу і згідно з цим викласти статтю 302 таким чином:

Стаття 302. Право на інформацію

1. Фізична і юридична особи мають право на заволодіння, використання та розпорядження інформацією на власний розсуд, якщо це не заборонено законом.

⁶⁰ Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон від 4 лютого 1998 р., № 75/98-вр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>.

⁶¹ Кохановська О. В. Концептуальні підходи до законодавчого забезпечення формування і розвитку глобального інформаційного суспільства / О. В. Кохановська // Молодь у юридичній науці : збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції молодих вчених «Треті осінні юридичні читання». – Хмельницький : В-во ХУУП, 2004. – С. 171–173, с. 172.

2. Поширюючи інформацію, особа повинна робити посилання на джерело, перевірити її на достовірність, якщо вона отримана не з офіційних джерел.

Вона може використовувати та поширювати інформацію не перевіряючи на достовірність, якщо отримала її з офіційних джерел (інформація органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних реєстрів, офіційних сайтів, звіти, стенограми тощо).

РОЗДІЛ 2

ПРАВО НА ТАЄМНИЦЮ

Розглядаючи питання класифікації інформації, ми говорили, що вона поділяється на відкриту, право на яку вже проаналізовано, та інформацію з обмеженим доступом. Ця інформація стане основою нашого подальшого розгляду. Вже згадувалося про те, що дехто поділяє таку інформацію на конфіденційну і таємну, а також про те, що в нашому випадку їх розмежовувати немає необхідності.

Тож, досліджуючи право на інформацію з обмеженим доступом, ми будемо називати його правом на таємницю. Передовсім зупинимося на самому понятті таємниці.

Глава 1. Поняття таємниці

У загальному розумінні таємниця трактується як щось непізнане, нерозгадане, те, що ще не стало відомим, вона розглядається як об'єктивна категорія, і такий її вид називають абсолютною таємницею (таємниця природи).

Можна розглядати таємницю як суб'єктивну категорію, тобто як те, що відомо не всім, і її можна назвати відносною таємницею. Розподіл таємниці на суб'єктивну й об'єктивну є умовним, оскільки суб'єкт, який встановлює, що ця інформація є таємницею для інших осіб (таємниця в суб'єктивному розумінні), у будь-який момент може її розкрити, а таємниця в об'єктивному розумінні якоюсь мірою також є суб'єктивною, тому що вона поки що не пізнана людством як суб'єктом пізнання, проте розкрити цю таємницю людство може тільки тоді, коли ці явища, закони природи будуть пізнані й розкриті ⁶².

Отже, таємниця являє собою режим інформації, щодо якої обмежується доступ, є способом охорони від третіх осіб певної інформації. Виходячи з норм цивільного права, таємниця, оскільки це вид інформації, є

⁶² Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 98, 11.

нематеріальним благом і може бути об'єктом немайнових прав.

Згідно із законодавством, таємною є інформація, доступ до якої обмежений і розголошення якої може завдати шкоди особі ⁶³.

Інформацію з обмеженим доступом становлять відомості, дані і знання, що мають особливу цінність, які відомі тільки визначеному колу осіб, щодо яких уживаються заходи, спрямовані на обмеження вільного доступу третіх осіб, поширення яких може заподіяти істотну шкоду зацікавленим особам. Режим таємниці поширюється на інформацію з обмеженим доступом, що належить юридичним особам, стосується діяльності юридичних осіб та полягає в забороні доступу до цих відомостей ⁶⁴.

Зі змістової сторони, таємниця є блоком секретної чи конфіденційної інформації (відомостей), який охороняється законом та відомий або довірений вузькому колу суб'єктів у зв'язку з виконанням службових, професійних та інших обов'язків або окремих доручень, розголошення яких спричиняє настання юридичної

⁶³ Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011, № 2939-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011, № 32. – Ст. 314, ст. 8.

⁶⁴ Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 98, 11.

відповідальності ⁶⁵, але це визначення не розкриває цього поняття у сфері цивільного права.

Секретною є інформація в будь-якій формі (документи, вироби, речовини, фізичні поля, де може бути записана інформація), яка, незалежно від засобів передання, не може бути доступною, оскільки підлягає охороні від несанкціонованого доступу, що впливає з деяких угод про секретну інформацію ⁶⁶[340, 475–491, 645–660, ст. 1],

⁶⁵ Смолькова И. В. Проблемы охраняемой законом тайны в уголовном процессе / И. В. Смолькова. – М. : Изд-во Луч, 1999. – 335 с., с. 14-17.

⁶⁶ Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо обміну та взаємної охорони інформації з обмеженим доступом у сфері оборони від 06.09.2004, ст. 1; Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо обміну та взаємної охорони інформації з обмеженим доступом у сфері оборони : Закон України від 17.12.2008, № 686-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2009, № 15. – Ст. 202; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Грузії про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 06.03.2003, № 625-IV / Відомості Верховної Ради. – 2003, № 25. – Ст. 176; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Демократичної Соціалістичної Республіки Шрі-Ланка про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 06.04.2011, № 3197-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2011, № 42. – Ст. 425; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Латвійської Республіки про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 22.10.2004, № 2126-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2005, № 2. – Ст. 35; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Албанія про взаємну охорону секретної інформації : Закон України

від 30.10.2008, № 638-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2009, № 14. – Ст. 180; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Вірменія про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 19.06.2003, № 1007-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2004, № 2. – Ст. 10; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Екваторіальна Гвінея про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 01.12.2010, № 2728-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2011, № 12. – Ст. 88; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Казахстан про взаємний захист секретної інформації : Закон України від 30.10.2008, № 635-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2009, № 14. – Ст. 177; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Таджикистан про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 04.06.2004. – № 1762-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2004, № 36. – Ст. 443; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом РФ про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 15.11.2001, № 2799-III; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 30.10.2008, № 637-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2009, № 14. – Ст. 179; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Туркменістану про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 10.01.2002, № 2940-III / Відомості Верховної Ради України. – 2002, № 23. – Ст. 160; Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки про охорону секретної інформації : Закон України від 08.09.2004, № 1987-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2005, № 1. – Ст. 13; Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво : Закон України від 05.10.2010, № 2576-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2011, № 6. – Ст. 48; Про ратифікацію Угоди між Україною та Республікою Індія про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 07.04.2004, № 1671-IV / Відомості Верховної Ради. – 2004, № 29. – Ст. 375; Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Італійської Республіки про взаємну охорону секретної інформації : Закон України

оскільки розголошення цих відомостей може завдати шкоди особі ⁶⁷.

Таємниця ж, на відміну від секретної інформації, може визначатися також як повідомлення, яке містить не загальновідомі та не легкодоступні відомості унаслідок обмеження до нього доступу особою, яка фактично контролює таку інформацію, проте таке визначення носить складний характер.

Для того, щоб запропонувати досконаліше визначення, варто розглянути ознаки таємниці.

Деякі вчені виділяють такі ознаки таємниці:

- це інформація або відомості про явища, процеси, події, що відбуваються в житті людей, діяльності груп або держави;
- розголошення цих відомостей може принести шкоду, внаслідок чого інформація захищається від доступу до неї третіх осіб;
- негативна оцінка суспільством дій щодо розголошення таємниці;

від 10.01.2002, № 2941-III / Відомості Верховної Ради України. – 2002, № 23. – Ст. 161; Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 05.07.2001, № 2603-III / Відомості Верховної Ради України. – 2001, № 44. – Ст. 223, ст. 1.

⁶⁷ Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994, № 3855-XII / Відомості Верховної Ради України. – 1994, № 16. – Ст. 93, ст. 1.

- можливість передання цих відомостей третім особам. При цьому інформація трансформується в інший вид таємниці, а на цих осіб покладається обов'язок із захисту цих відомостей під страхом настання несприятливих наслідків;
- закріплення дисциплінарної, цивільно-правової, адміністративної та кримінальної відповідальності за розголошення цих відомостей залежно від способу отримання та використання цієї інформації, а також тяжкості наслідків, що настали від несанкціонованого розголошення⁶⁸.

Ці ознаки можна взяти до уваги, крім останньої, оскільки вона в деякій мірі виходить за рамки цивільно-правової характеристики цього поняття.

На підставі аналізу нормативного матеріалу та науково-правових джерел виділяються дещо подібні ознаки таємниці:

- це відомості, інформація;
- відомості повинні бути відомі або довірені вузькому колу осіб;
- відомості можуть бути відомі або довірені певним суб'єктам у зв'язку з їхньою професійною або службовою діяльністю, виконанням доручень;

⁶⁸ Сусллова С. И. Тайна в праве Р-и : цивилистический аспект : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / С. И. Сусллова. – Иркутск, 2003. – 204 с., с. 181.

- відомості не підлягають розголошенню;
- розголошення відомостей, інформації може спричинити настання негативних наслідків у вигляді матеріальної та моральної шкоди власникові, користувачам або іншим особам;
- особи, яким довірено інформацію, що не підлягає розголошенню, зобов'язані зберігати її у таємниці ⁶⁹.

Ці ознаки є більш прийнятними з точки зору цивільного права.

Інші вчені зупиняються на таких рисах:

- недоступність широкому колу осіб;
- належність визначеному суб'єктному складу;
- обмеження вільного доступу третіх осіб до інформації внаслідок прийняття власником інформації певних заходів;
- наявність особливої соціальної цінності інформації у зв'язку з її недоступністю та дійсною або потенційною невідомістю третім особам;
- відповідність інформації обмеженням, установленим чинним законодавством ⁷⁰.

⁶⁹ Смолькова И. В. Неприкосновенность частной жизни граждан / И. В. Смолькова // Права человека. – 1998. – № 6. – С. 14–15, с. 14.

⁷⁰ Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 120.

Із наведених ознак та з урахуванням норм законодавства можна визначити поняття **таємниці** юридичної особи: це відомості про дії і події, які відбуваються в процесі діяльності юридичної особи, що не підлягають розголошенню в силу закону, через можливість спричинення розголошенням шкоди юридичній особі чи іншим причетним до цієї інформації особам.

Основними ознаками таємниці є:

1) властивість інформації. Таємницею можуть бути відомості про процеси та події, що відбуваються в процесі діяльності юридичної особи;

2) належність у цьому випадку юридичній особі. Таємниця може бути належна лише тому чи іншому суб'єктові, в цьому разі – тій чи іншій юридичній особі;

3) режим обмеженого доступу до неї третіх осіб. Юридична особа може визначати обмежений доступ до цієї інформації, якщо це дозволено законом, може дозволяти ознайомлюватися з нею тій чи іншій особі, якщо інформація стосується лише цієї юридичної особи;

4) розголошення може завдати матеріальної чи моральної шкоди юридичній особі чи іншим причетним до цих відомостей особам. Таємниця не підлягає розголошенню інакше, як за дозволом юридичної особи, якій вона належить, крім передбачених законом винятків.

Глава 2. Види таємниці

Спроби класифікувати різні види конфіденційної інформації стали робитися в юридичній літературі порівняно недавно. Ці класифікації відображають різні сторони такого явища, як таємниця, однак ні в одній з них не аргументована практична значимість такого поділу конфіденційної інформації. Більшість запропонованих класифікацій викликають критику.

Найбільш поширеною є розподіл таємниць залежно від суб'єктного складу, тобто кому належить таємниця: юридичній особі, фізичній особі, державі.

У рамках дослідження приватно-правових відносин останній вид до уваги брати не будемо. Більшість видів таємниць може одночасно належати як фізичним, так і юридичним особам. У зв'язку з цим, використаний критерій призводить до змішування різних видів таємниць, коли один і той же вид конфіденційної інформації потрапляє в усі групи наведеної класифікації. Але незалежно від того, хто є володільцем таємниці – фізична чи юридична особа, правовий режим таємної інформації в них буде однаковий.

Ще одна класифікація, яка використовується в юридичній літературі, поділяє всі види таємниць на

конфіденційну інформацію та державну таємницю. Цей поділ також викликає ряд зауважень, пов'язаних із тим, що будь-який вид таємниці – це конфіденційна інформація, і державна таємниця в цьому зв'язку так само є конфіденційною інформацією, безсумнівно, з особливим правовим режимом її захисту.

Виробляючи класифікацію діючих у законодавстві видів таємниць, виділяють самотійне існування таких груп: таємниця приватного життя. Це банківська, лікарська, таємниця листування, телефонних переговорів, поштових, телеграфних та інших повідомлень, таємниця зв'язку, нотаріальна таємниця тощо; комерційна таємниця, до складу якої включені крім її самої різні конфіденційні дані і журналістська таємниця, державні секрети, зміст яких становить державну і службову таємниці.

Наведена класифікація викликає сумніви, оскільки такі види таємниць, як банківська, лікарська, нотаріальна та інші, включають до свого складу не тільки інформацію про приватне життя особи, а можуть містити відомості, що входять до складу комерційної таємниці. У зв'язку з цим названі різновиди конфіденційної інформації формують самотійний блок – професійну таємницю. Також не зрозуміле виділення в одну групу комерційної та журналістської таємниці, коли остання відповідає всім

ознакам професійної таємниці та її існування пов'язане зі здійсненням відповідної професійної діяльності.

Говориться також про самостійне існування п'яти видів таємниць: державної, службової, особистої та сімейної, комерційної, професійної ⁷¹,

але такий поділ не знімає більшості проблем, що виникають за розмежування наявних видів таємниць, у тому числі про співвідношення банківської і комерційної таємниці, службової та комерційної таємниці, службової та професійної таємниці.

Подібні види пропонуються й іншими дослідниками: комерційна таємниця, банківська таємниця, професійна таємниця, персональні дані, службова таємниця ⁷²; чи таємниці: державна, службова, ноу-хау, комерційна, персональні дані ⁷³, які так само не є беззаперечними і не виключають одна одну.

Для систематизації цього питання С. І. Суслowa запропонувала розподіл конфіденційної інформації за таким

⁷¹ Алексенцев А. И. О классификации конфиденциальной информации по видам тайн / А. И. Алексеев // Безопасность информационных технологий. – 1999, № 3. – С. 65–71, с. 70.

⁷² Строганова И. В. Правовой режим конфиденциальной информации : гражданско-правовой аспект : автореф. дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / И. В. Строганова. – Екатеринбург, 2004. – 25 с., с. 9.

⁷³ Копылов В.А. Информационное право : учебник / В. А. Копылов. – М., 2003. – 512 с., с. 47.

критерієм, як наступність у переданні відомостей. Залежно від його відсутності або наявності всю конфіденційну інформацію пропонується розділити на два види – первинну і похідну. До першого виду буде належати державна, комерційна, службова, особиста і сімейна таємниця. До другого – усі різновиди професійної таємниці ⁷⁴.

Інша дослідниця цього роду інформації пропонує класифікувати її на підставі: особливості суб'єктного складу, способу виникнення правового режиму, змісту (характеру) відомостей, що становлять інформацію з обмеженим доступом. Відповідно весь обсяг інформації з обмеженим доступом представлений складною системою різних видів інформації з обмеженим доступом, об'єднаних у дві великі групи: державна таємниця, конфіденційна інформація.

При цьому конфіденційною інформацією запропоновано визнавати будь-яку інформацію з обмеженим доступом, що не володіє ознаками державної таємниці. Конфіденційна інформація, своєю чергою, групується в такі види: таємниця приватного життя (особиста і сімейна таємниця); комерційна таємниця; професійна та службова таємниці.

⁷⁴ Сусллова С. И. Тайна в праве Р-и : цивилистический аспект : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / С. И. Сусллова. – Иркутск, 2003. – 204 с., с. 182.

Приватноправові таємниці запропоновано класифікувати на: таємниці-об'єкти, які опосередковують належність певної інформації конкретній особі (таємниця приватного життя, комерційна таємниця); таємниці-обов'язки, які опосередковують законодавче обмеження соціального руху інформації, юридичну фіксацію перебування цієї інформації в певній особі (професійна та службова таємниці)⁷⁵.

Аналізуючи сучасне законодавство, науковці спостерігають більше тридцяти видів таємниць⁷⁶, проте ми розглянемо немайнові права лише на ті види таємниць, охорона яких є для юридичних осіб необхідною.

Для юридичної особи варто виділити такі види таємниць:

- 1) загальна (тобто таємниці, що можуть належати будь-яким юридичним особам),
- 2) спеціальна (види таємниць будуть залежати від виду діяльності юридичної особи).

⁷⁵ Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 121.

⁷⁶ Поліщук О. Ю. Поняття та ознаки інформації з обмеженим доступом / О. Ю. Поліщук // Молодь у юридичній науці : збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції молодих вчених «Треті осінні юридичні читання». – Хмельницький : В-во ХУУП, 2004. – С. 224–226, с. 224.

Глава 3. Право юридичної особи на таємницю

Відповідно до такої класифікації, юридична особа має такі права на таємницю:

- 1) право на таємницю кореспонденції та особисті папери;
- 2) право на професійну таємницю (банківську, адвокатську, нотаріальну, комерційну, службову).

У монографії німецького вченого Маркуса Шульца, яка присвячена дослідженню захисту персональних даних юридичних осіб у Європейському приватному праві ⁷⁷, пишеться про необхідність захисту конфіденційної інформації юридичних осіб.

Учений аргументує це положення різними доводами ⁷⁸, і для прикладу розглядається така ситуація. Після того, як Міністерство юстиції США отримало інформацію про те, що один швейцарський банк допоміг своїм клієнтам ухилитися від сплати податку, воно зобов'язало опублікувати дані про 285 клієнтів банку. Банк

⁷⁷ Schulz M. Persönlichkeitsschutz juristischen Personen im europäischen Privatrecht / Markus Schulz. – Hamburg : Verlag Dr. Kovac, 2013. – 408 p.

⁷⁸ Там само, с. 7.

поскаржився до швейцарського федерального адміністративного суду.

Згідно зі швейцарським законодавством, статтями 28 та 53 Цивільного кодексу, юридичні особи наділені загальними правами особистості, якщо в конкретному випадку це право не має зв'язку з природними якостями людини. Стаття 27 ЦК Швейцарії регулює в цьому контексті захист особистості від надмірного втручання⁷⁹.

Якщо б банк не підтримав інтереси своїх клієнтів, це б зашкодило його репутації. Унаслідок цього він би міг втратити довіру клієнтів, суттєво б знизився кредит довіри потенційних клієнтів банку, що в результаті зашкодило б його подальшій діяльності.

Таким чином, порушення банківської чи іншої таємниці про своїх клієнтів може мати наслідком порушення права юридичної особи на ділову репутацію, на вільну діяльність тощо. Тож юридична особа має не лише обов'язок зберігати різні види таємниць, які, можливо, й не торкаються їх самих, але й заслуговує мати закріплене в законодавстві право на таємницю.

⁷⁹ Swiss Civil Code : Code of 10 December 1907. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?file_id=444730.

Про право юридичної особи на приватність говорять також учені США ⁸⁰ та Європейського Союзу ⁸¹, але рідко вживається термін «персональні дані» стосовно юридичних осіб.

Натрапляємо на поняття особистих даних та згадуються при цьому юридичні особи в праці польського вченого П. Вагловскі. Проте наголошується, що стосовно юридичних осіб поняття особистих даних відрізняються від осіб фізичних, а немайнові блага юридичних осіб захищаються таким же чином, як фізичні, але лише в міру необхідності. Верховний Суд Польщі визнав, що особисті інтереси юридичних осіб є нематеріальними благами, так що юридична особа може користуватися ними відповідно до її спектру діяльності ⁸².

⁸⁰ Beverley-Smith H. Privacy, Property and Personality: Civil Law perspectives on Commercial Appropriation / H. Beverley-Smith, A. Ohly and A. Lucas-Schloetter. – New-York : Cambridge University Press, 2005. – 246 p.

⁸¹ Dobra osobiste w XXI wieku: nowe wartości, zasady, technologie: / redakcja naukowa Justyna Balcarczyk. – Warszawa : Lex a Wolter Kluwer Business, 2012. – 544 с.;

⁸² Waglowski P. Ochrona dóbr osobistych i danych osobowych / Piotr Waglowski. – Warszawa : Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. – 2009. – 12 с., с. 4.

Стаття 43 Цивільного кодексу Польщі надає на основі структури особистих благ фізичних осіб захист цих благ юридичним особам⁸³.

До особистих благ юридичних осіб можуть належати ті, що відповідають умовам їх функціонування, і їхній захист здійснюється з урахуванням усіх відмінностей структури між цими особами⁸⁴.

Загалом у Європейському Союзі під персональними даними розуміються дані про фізичну особу⁸⁵, як і в нашому Законі «Про захист персональних даних»⁸⁶, тому краще застосовувати поняття права юридичної особи на таємницю за видом діяльності: право на банківську, професійну, службову таємницю тощо.

Юридична особа має право надавати дозвіл на поширення відомостей, що становлять таємницю, іншими особами, може забороняти використання цих відомостей. Вона може визначати можливість доступу до цієї інформації,

⁸³ Kodeks cywilny : Kodeks z dnia 23 kwietnia 1964 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prawo.sejm.gov.pl>.

⁸⁴ Kudelka Ł. Wyłączenie bezprawności przy naruszeniu dóbr osobistych / Łukasz Kudelka. – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Kierunek Prawo. – Lublin, 2006. – 97 с., с. 41.

⁸⁵ Schulz M. Persönlichkeitsschutz juristischen Personen im europäischen Privatrecht / Markus Schulz. – Hamburg : Verlag Dr. Kovac, 2013. – 408 p., с. 8.

⁸⁶ Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010, № 2297-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2010, № 34. – Ст. 481, ст. 2.

користується цими відомостями на свій розсуд, проте кожен вид таємниці має свої особливості правового регулювання права на неї.

§ 1. Право на таємницю кореспонденції

Стаття 306 ЦК України закріплює право фізичної особи на таємницю кореспонденції, що включає в себе таємницю листування, телеграм, телефонних розмов, телеграфних повідомлень та інших видів кореспонденції. Вважаємо, що юридична особа також повинна мати це право.

Таємниця кореспонденції юридичної особи впливає із норм Конституції України, де кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної кореспонденції⁸⁷, на наш погляд, юридичній особі також.

Закон «Про телекомунікації» містить норми, які спрямовані на охорону права на таємницю споживачів телекомунікацій⁸⁸, оскільки такими споживачами можуть бути юридичні особи, значить, їм так само забезпечується таке право.

⁸⁷ Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>, ст. 31.

⁸⁸ Про телекомунікації : Закон України від 18.11.2003, № 1280-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2004, № 12. – Ст. 155.

Оператори, провайдери телекомунікацій повинні забезпечувати схоронність відомостей щодо споживача, отриманих під час укладення договору про надання телекомунікаційних послуг, а також даних про отримання послуг, їх тривалість, зміст, маршрути передавання. Призначені для оприлюднення телефонні довідники, електронні версії та бази даних інформаційно-довідкових служб можуть містити інформацію про найменування юридичної особи, адресу та номер телефону, лише якщо в договорі про надання цих послуг міститься її згода на опублікування такої інформації.

Під час автоматизованої обробки інформації про абонентів оператор телекомунікацій забезпечує її захист відповідно до закону. Юридична особа має право на безоплатне вилучення відомостей про неї повністю або частково з електронних версій баз даних інформаційно-довідкових служб. Інформація про юридичну особу та про телекомунікаційні послуги, що вона отримала, може надаватись у випадках і в порядку, визначених законом, в інших випадках зазначена інформація може поширюватися лише за наявності письмової згоди особи⁸⁹.

За дослідженнями М. Н. Малєїної, об'єктом права на таємницю листування, телефонних переговорів, телеграфних

⁸⁹ Там само, ст. 34.

повідомлень є довідки про поштові й телеграфні, телефонні повідомлення, які можуть видаватися підприємствами зв'язку лише відправникові, адресатові, особі, яка брала участь у телефонній розмові, абонентові телефонного зв'язку чи їх представникам. Таємницею є інформація про зміст листування, повідомлень чи переговорів, а також про самих осіб, які здійснювали такий зв'язок, чи інформація про наявність чи відсутність кореспонденції або телефонних розмов певної особи⁹⁰. Сьогодні з'явилося дуже багато нових видів зв'язку, які тут не враховані, але суть правильна.

Це право має абсолютний характер, тому таємницю зобов'язані зберігати не лише працівники засобів зв'язку, а й загалом усі інші особи повинні утримуватися від ознайомлення з кореспонденцією, підслуховування розмов, спостереження за відеозв'язком через Skype.

В. І. Бобрик визначає таємницю кореспонденції як інформацію про зміст і особливості кореспонденції, що стала відома підприємствам зв'язку, їх працівникам у зв'язку з наданням послуг або іншим стороннім особам та не підлягає розголошенню, а право на неї абсолютним, і не лише в інформаційному аспекті. Він стверджує про матеріальний

⁹⁰ Малеина М. Н. Защита личных неимущественных прав советских граждан (Пособие для слушателей народных университетов) / М. Н. Малеина. – М. : Знание, 1991. – 128 с., с. 88.

аспект кореспонденції, оскільки повідомлення й відправлення мають об'єктивну письмову чи електронну форму. Змістом цього права називає правомочності визначати можливість розголошення інформації про кореспонденцію та вимагати від сторонніх осіб забезпечити і дотримувати таємниці кореспонденції⁹¹, проте ми вважаємо зміст цього права ширшим.

До правомочностей права належить володіння інформацією про зв'язок через листування, телеграф, телефон, факс, Інтернет, мобільний та інші види технічного зв'язку, а також його змістом. З літератури випливає, що володіння розповсюджується на кореспонденцію як майнову цінність у вигляді листів, телеграм, повідомлень, бандеролей⁹², проте цей аспект захищається правом власності, а в цілях досліджуваного нами права захистити саме інформацію в нерозкритому стані, а не матеріальний об'єкт.

Друга правомочність стосується користування, адже юридична особа, яка отримала інформацію, що не повинна

⁹¹ Бобрик В. І. Особисте життя як об'єкт цивільно-правової охорони : монографія / В. І. Бобрик. – НДІ приватного права і підприємництва АПрН України. – Київ-Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 208 с., с. 136.

⁹² Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2-т. – 2-е вид., перероб.і доп. / за ред.О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – Т.1. – 832 с., с. 514.

бути відомою для третіх осіб, користується цими відомостями на свій розсуд. Вона може також визначати можливість доступу до цієї інформації, може забороняти використання цих відомостей іншим особам.

Що стосується правомочності щодо розпорядження, то юридична особа може надавати згоду на поширення відомостей, що становлять таємницю, третім особам. Вона може розпорядитися цією інформацією на власний розсуд, у тому числі шляхом її опублікування. Проте, якщо відомості стосуються також особи, що направила таку інформацію, то розпорядження шляхом розголошення можливе лише за згоди цієї особи також. Якщо кореспонденція стосується особистого життя іншої фізичної особи, для її використання, зокрема шляхом опублікування, потрібна згода цієї особи.

Думається, слід урахувати право юридичної особи на такого роду таємницю і в ЦК України та внести зміни до статті 306 «Право на таємницю кореспонденції». Насамперед звернемося до її назви. Чи враховує слово «кореспонденція» всі засоби зв'язку, таємницю яких закріплює ця стаття?

Його назва походить від латинського слова «correspondeo», що в перекладі українською мовою означає «повідомляю». Слово «кореспонденція» виступає в кількох значеннях. По-перше, так називають сукупність поштових відправлень (листи, газети, журнали); по-друге, це

листування між окремими особами або установами, організаціями; по-третє, повідомлення, одержане якимось виданням від свого кореспондента ⁹³. З цього випливає, що «кореспонденція» не враховує телефонного зв'язку. Можливо, заміна терміну на «телекомунікацію» вирішить цю проблему?

Телекомунікації виступають свого роду електров'язком. Згідно із Законом «Про телекомунікації» термін визначається як передавання, випромінювання чи приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних або інших електромагнітних системах ⁹⁴. Проте під це поняття не підпадають звичайне листування і подібні способи кореспонденції.

Дехто називає його правом на інформацію про поштові та телеграфні відправлення, телефонні розмови, яка має конфіденційний характер ⁹⁵, правом на недоторканність

⁹³ Великий тлумачний словник сучасної української мови. 7-ме вид. (з дод. і доповн. на CD) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. — 1736 с.

⁹⁴ Про телекомунікації : Закон України від 18.11.2003, № 1280-IV / Відомості Верховної Ради України. — 2004, № 12. — Ст. 155, ст. 34.

⁹⁵ Цивільне право України : підручник : у 2-х кн.. / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін. [за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової]. — К. : Юрінком Інтер, 1999. — Кн. 1. — 864 с., с. 12.

особистого спілкування ⁹⁶, правом на захист засобів особистого спілкування ⁹⁷, правом на таємницю поштово-телеграфних відправлень та інших повідомлень, на таємницю телефонних й інших переговорів ⁹⁸, але краще підібрати поняття, яке об'єднає ці види зв'язку.

Варто розглянути інший термін, який врахує всі види зазначених зв'язків, – «комунікація». Слово «комунікація» означає від латинського «communicatio» – єдність, передача, з'єднання, повідомлення. Пов'язане воно також з дієсловом (лат.) «communico» – роблю спільним, повідомляю, з'єдную, і є похідним від (лат.) «communis» – спільний. Комунікація – технічний процес обміну інформацією між двома і більше індивідами чи групами ⁹⁹. Вважаємо, що це поняття враховує всі види зв'язку, таємницю на які нам необхідно закріпити.

⁹⁶ Красицька Л. В. Цивільно-правове регулювання особистих немайнових прав громадян : монографія / Л. В. Красицька. – ДІВС МВС України. – Донецьк, 2002. – 164 с., с. 156.

⁹⁷ Чорнооченко С. І. Особисті немайнові права, які забезпечують соціальне існування фізичних осіб в Україні : дис. ...канд. юр. наук : 12.00.03. / С. І. Чорнооченко. – Університет внутрішніх справ МВС України. – Харків, 2000. – 232 с., с. 127.

⁹⁸ Петрухин И. Л. Личные тайны (человек и власть) / И. Л. Петрухин. – М. : Ин-т гос. и права Росс. академии наук, 1998. – 232 с., с. 68, 84.

⁹⁹ Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. / Ю. В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 187 с., с. 19.

Отже, юридична особа має право на таємницю зв'язку через листування, телеграф, телефон, факс, мобільний, Інтернет та інші види технічного зв'язку. Немайнове право на комунікацію має абсолютний характер, тому таємницю зобов'язані зберігати не лише працівники засобів зв'язку, а й загалом усі інші особи повинні утримуватися від ознайомлення з нею. Особа користується та розпоряджається отриманою інформацією на власний розсуд, якщо це не розголошує таємниці особи, що її направила.

Пропонуємо внести зміни до Цивільного кодексу України з урахуванням всього сказаного та згідно з технічним прогресом і появою нових видів зв'язку:

Стаття 306. Право на таємницю комунікації

1. Фізична та юридична особи мають право на таємницю зв'язку через листування, телеграф, телефон, факс, мобільний, Інтернет та інші види технічного зв'язку.

2. Інформація, яка надійшла до фізичної чи юридичної особи через поштовий, мобільний, електронний чи інший зв'язок, належить лише цій особі.

Ця особа може використовувати дану інформацію та розпоряджатися нею на свій розсуд.

Використання кореспонденції шляхом опублікування можливе лише за згодою особи, яка направила, та особи, яка отримала її. Якщо кореспонденція стосується особистого

життя іншої фізичної особи, для її використання, зокрема шляхом опублікування, потрібна згода цієї особи.

3. У разі смерті фізичної особи, яка направила кореспонденцію, і адресата використання кореспонденції, зокрема шляхом її опублікування, можливе лише за згодою фізичних осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу.

У разі смерті фізичної особи, яка направила кореспонденцію, і адресата, а також у разі смерті фізичних осіб, визначених частиною четвертою статті 303 цього Кодексу, кореспонденція, яка має наукову, художню, історичну цінність, може бути опублікована в порядку, встановленому законом.

4. Кореспонденція, яка стосується особи, може бути долучена до судової справи лише у разі, якщо в ній містяться докази, що мають значення для вирішення справи. Інформація, яка міститься в такій кореспонденції, не підлягає розголошенню.

5. Порушення таємниці комунікаційного зв'язку може бути дозволено судом у випадках, установлених законом, з метою запобігання злочинів чи з'ясування істини під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо.

§ 2. Право на особисті папери

Стаття 303 ЦК України закріплює право на особисті папери, проте лише фізичної особи. До особистих паперів належать документи, фотографії, записки, замітки, записні книжки, архівні матеріали, календарі з помітками, графічні записи тощо.

Ураховуючи те, що юридична особа також може володіти документами, фотографіями, записами, архівами, ознайомлення з якими сторонніх осіб може завдати шкоди, їй теж необхідне право на особисті папери у значенні розповсюдження режиму таємниці на них, за винятком документації, яка, згідно із законом, повинна бути відкритою для доступу певних осіб (наприклад, бухгалтерські звіти не можуть бути конфіденційними для органів податкової інспекції чи контрольно-ревізійної служби). Тобто, залежно від роду діяльності юридичної особи, зважаючи на законодавчо передбачені можливі перевірки цих осіб, це право буде мати вужчий характер, ніж передбачений для фізичних осіб.

Проте юридична особа теж має право на особисті папери, ознайомлення з якими допускається за згоди цієї особи, крім передбачених законом випадків для відповідних органів держави та для інших осіб, що виконують публічні

функції. Навіть для цих органів є обов'язки не розголошувати надалі інформацію, яка стала відома їм у результаті ознайомлення в процесі своєї діяльності. Ніхто не може без згоди самої юридичної особи поширювати конфіденційну інформацію, опубліковувати інформацію з особистих паперів.

Особистими паперами вважаються також папери (у тому числі в електронній формі), які особа отримала як кореспонденцію. Тобто, у разі отримання паперів адресатом вони підпадають під дію права на особисті папери. Виходячи з цього, з урахуванням статті 94 ЦК України, яка закріплює за юридичною особою право на таємницю кореспонденції, вважаємо за доцільне закріпити за нею також право на таємницю особистих паперів.

Дослідниця М. М. Малєїна до змісту цього права відносить повноваження вносити зміни до особистих паперів, додатки, користуватися і розпоряджатися ними на свій розсуд, давати згоду на їх опублікування¹⁰⁰, з чим важко не погодитись.

Л. О. Красавчикова відносить до нього такі правомочності: авторська приналежність паперів;

¹⁰⁰ Малєїна М. Н. Защита личных неимущественных прав советских граждан (Пособие для слушателей народных университетов) / М. Н. Малєїна. – М. : Знание, 1991. – 128 с., с. 95.

користування, розпорядження матеріальним об'єктом цього права; диспозитивні правомочності – повнота свободи автора у створенні й веденні особистих документів, відхилення втручання в особисте життя шляхом втручання в особисту документацію¹⁰¹.

Право авторської приналежності може належати тільки авторові відповідного документа. Правомочність юридично виражає факт створення конкретного документа саме цією особою, і, коли право власності на нього переходить до іншої особи, ця правомочність залишається за автором¹⁰². Вважаємо, що така правомочність дещо виходить за рамки права на особисті папери як інформаційного права, бо виражає авторські права особи, що створила документ.

Диспозитивні правомочності автора особистого документа полягають у наданні йому повної свободи

¹⁰¹ Красавчикова Л. О. Авторське право и право на письма, дневники, записки, заметки / Л. О. Красавчикова // Проблемы советского авторского права : Сб.ст. – М. : ВААП, 1979. – С. 105–108, с. 107; Бобрик В. І. Юридична природа права фізичної особи на особисті папери / В. І. Бобрик // Проблеми здійснення та захисту особистих немайнових прав фізичної особи в умовах євроінтеграції : Науково-практичний стіл : збірник тез наукових повідомлень учасників. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – С. 58–61, с. 59.

¹⁰² Чорнооченко С. І. Особисті немайнові права, які забезпечують соціальне існування фізичних осіб в Україні : дис. ...канд. юр. наук : 12.00.03. / С. І. Чорнооченко. – Університет внутрішніх справ МВС України. – Харків, 2000. – 232 с., с. 141.

стосовно створення, ведення та накопичення особистих документів. Відкидають вторгнення в особисту документацію від усіх, чим захищають, на думку С. І. Чорнооченко, особисте життя. Вона дає визначення цього права, згідно з яким воно є цивільним суб'єктивним немайновим правом, за яким кожна особа володіє свободою створення, ведення, використання та розпорядження своєю приватною документацією на власний розсуд, що виключає будь-яке втручання в неї з боку третіх осіб без її бажання, за винятком передбачених законом випадків¹⁰³. Вважаємо, що основне призначення права на особисті папери зберегти в таємному режимі інформацію, що міститься в особистих паперах, створення та ведення особистої документації в цьому праві ролі не грає.

В. І. Бобрик стверджує, що право на особисті папери складається з таких правомочностей:

1) створення, зберігання, використання та вирішення долі особистих паперів. Особа може мати особисті папери, може письмово чи іншим способом створювати їх, визначати можливості використання, передавати іншим особам чи отримувати від інших осіб. Особа, що володіє особистими паперами, може знищити їх, зберігати у своєму архіві,

¹⁰³ Там само, с. 142.

передавати на зберігання до бібліотечного чи архівного фонду, може розпоряджатися ними на випадок смерті тощо;

2) вимагати дотримання іншими особами режиму конфіденційності особистих паперів. Особа, в якій знаходяться особисті папери, може вимагати від інших осіб утримуватися від втручання в її особисту сферу шляхом ознайомлення з ними чи їх використання, може надавати згоду на використання, якщо вони не містять інформації про особисте життя інших осіб;

3) вимагати від сторонніх осіб дотримуватися недоторканності особистих паперів. Особа може вимагати не псувати, не знищувати, не вносити зміни в особисті документи, не робити їх копії. Не дозволяється позбавлення особи її особистих паперів¹⁰⁴. Знову ж таки, надається широкий спектр правомочностей, що виходить за межі потреб права на особисті папери як інформаційного права.

Ми вважаємо, що до правомочностей права на особисті папери як одне з видів немайнових прав юридичної особи належить право володіння, користування та розпорядження інформацією, що міститься в особистих паперах у формі документів, записок, заміток, зображень та

¹⁰⁴ Бобрик В. І. Особисте життя як об'єкт цивільно-правової охорони : монографія / В. І. Бобрик. – НДІ приватного права і підприємництва АПрН України. – Київ-Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 208 с., с. 130-132.

інших записів особистого характеру, причому не лише в паперовій формі, але й електронній.

Якщо ця інформація не завжди виступає в паперовій формі, можливо, не слід це право називати «правом на особисті папери»? Поняття особистих паперів тісно пов'язане з терміном «документ» (з лат. «documentum» – повчальний приклад, свідчення, доказ), який означає матеріальну форму відображення, поширення, використання і зберігання інформації, яка надає їй юридичної сили і може фіксуватися не лише на папері, а й на інших носіях. Але вказується, що характерною особливістю його є те, що він матеріалізується лише в письмовій формі мовлення¹⁰⁵, це матеріальний об'єкт, у якому міститься та чи інша інформація, призначена для передання в часі й просторі¹⁰⁶.

Проте цим правом захищається таємниця не лише документів, і взагалі, якщо розглядати поняття особистих документів, то ними є офіційні записи про факти або відомості, що мають юридичний характер і стосуються конкретної особи, його становища, які засвідчені підписом службової особи та печаткою органу, підприємства, установи, організації. До цих документів відносять паспорти,

¹⁰⁵ Юридична енциклопедія : в 6 т. / ред. Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К. : «Укр. енцикл.», 1998. — Т. 2: Д-Й. — 744 с.

¹⁰⁶ Словник іншомовних слів / уклад. : С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. — К. : Наук. думка, 2000. — 680 с., с. 180.

трудові книжки, посвідчення особи, перепустки, свідоцтва про шлюб, народження тощо ¹⁰⁷. Тому перейменовувати право на особисті папери в право на особисту документацію не варто, незважаючи на те, що термін документ допускає, як сказано вище, не лише паперовий, а й інший носій інформації.

До особистих паперів у цьому праві не відносять документів, які посвідчують певні факти чи права, що вважають публічними, в тому числі й перераховані: паспорт, свідоцтва, посвідчення, договори, адже під ними тут розуміють закріплену в певній об'єктивній формі інформацію особистого характеру для передання її в часі й просторі ¹⁰⁸. Отже, особистими паперами є ті документи, які носять приватний, а не публічний характер.

Таким чином, юридична особа може мати право на таємницю особистих паперів, які не мають відношення до публічної інформації.

Особистими паперами юридичної особи є документи, робочі записки, замітки, записні книжки, архівні матеріали, календарі з позначками та інші записи

¹⁰⁷ Юридична енциклопедія : в 6 т. / ред. Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К. : «Укр. енцикл.», 1998. — Т. 2: Д-Й. — 744 с.

¹⁰⁸ Бобрик В. І. Особисте життя як об'єкт цивільно-правової охорони : монографія / В. І. Бобрик. — НДІ приватного права і підприємництва АПрН України. — Київ-Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. — 208 с., с. 128.

внутрішньої діяльності юридичної особи в паперовій чи електронній формі. Право на особисті папери полягає у володінні, користуванні та розпорядженні інформацією, що міститься в них, встановленні обмеженого доступу до такої інформації, якщо вона не має публічного характеру. Сторонні особи не мають права втручатися в діяльність юридичної особи, тому без належних на те підстав не мають права на вільний доступ до особистих паперів юридичної особи, якщо така не є публічною.

Тому варто доповнити сам зміст статті без зміни її назви. Статтю 304 ЦК України «Розпорядження особистими паперами» пропонуємо виключити, а її зміст врахувати в статті 303 «Право на особисті папери»:

Стаття 303. Право на особисті папери

1. Фізична та юридична особи мають право на особисті папери (документи, записки, замітки, зображення та інші записи в паперовій чи електронній формі) і таємницю на інформацію, що містяться в них, якщо вона не має публічного характеру.

2. Особа має право на використання інформації, яка знаходиться в особистих паперах, що належать їй.

Вона може давати дозвіл на ознайомлення з особистими паперами та використання інформації, яка в них містяться.

3. Поширення відомостей, які містяться в особистих паперах, можливе лише за згодою особи, якій належать ці папери.

Якщо відомості стосуються таємниці іншої особи, потрібна також згода цієї особи на їх поширення.

Якщо фізична особа, якій належали особисті папери чи якої стосується інформація, що в них міститься, померла, особисті папери можуть використовуватися за згодою їхніх спадкоємців, якщо за життя вона не залишила розпорядження про заборону доступу третіх осіб до особистих паперів.

4. Особа може розпоряджатися особистими паперами на власний розсуд.

Вона може давати дозвіл на розпорядження ними, у тому числі на випадок смерті фізичної особи чи на випадок припинення юридичної особи.

§ 3. Право на професійну таємницю

Під професійною таємницею в законодавстві розуміється стан збереження матеріалів, документів, інших відомостей, якими користуються посадові особи Рахункової палати та особи, які залучаються до здійснення функцій Рахункової палати під час проведення перевірок, ревізій, обслідувань, і про які забороняється розголошувати у будь-

якій формі до моменту прийняття рішення Рахункової палати ¹⁰⁹, а ще матеріали, документи, інші відомості, якими користуються в процесі та у зв'язку з виконанням своїх посадових обов'язків посадові особи державних органів, що здійснюють регулювання ринків фінансових послуг, та особи, які залучаються до здійснення цих функцій, і які забороняється розголошувати в будь-якій формі до моменту прийняття рішення відповідним уповноваженим державним органом ¹¹⁰. Але ці визначення стосуються лише окремих видів діяльності.

У наукових працях термін «професійна таємниця» означає окремий вид інформації з обмеженим доступом, що об'єднує відомості, які одержуються суб'єктом-професіоналом про осіб у ході виконання ним професійних обов'язків ¹¹¹.

Професійна таємниця містить досить широке коло різного роду інформації та заснована на специфіці діяльності представників багатьох професій. Конфіденційні відомості,

¹⁰⁹ Про Рахункову палату : Закон України від 11.07.1996 р. № 315/96-ВР / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 43. – Ст. 212.

¹¹⁰ Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 1. – Ст. 1.

¹¹¹ Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 165.

що належать юридичним особам, отримуються і використовуються іншою особою – представником певної професії – під час виконання професійних обов’язків з метою забезпечення реалізації та захисту прав і законних інтересів юридичних осіб.

Дослідниця О. О. Кулініч цією таємницею визначає охоронювані законом конфіденційні відомості, які довірені чи стали відомими особі виключно у зв’язку з виконанням своїх професійних обов’язків, що не пов’язані з державною або муніципальною службою, незаконне одержання чи поширення яких може завдати шкоди правам та інтересам особи, яка довірила ці відомості та надає їй право на захист відповідно до чинного законодавства¹¹².

Юридична особа може мати право на професійну таємницю, якщо вона стосується непублічної діяльності цієї особи. Вона має право на збереження професійних відомостей у таємниці, може визначати режим доступу до неї, може здійснювати захист права на професійну таємницю.

Професійною таємницею є інформація за родом діяльності особи, для якої законодавством встановлюється обмежений режим доступу. Юридичні особи за родом діяльності можуть мати не лише обов’язок, а й право на професійну таємницю для забезпечення прав клієнтів та

¹¹² Там само, с. 172.

власних інтересів. До професійної слід віднести такі види таємниць: банківську, адвокатську, нотаріальну, комерційну, службову.

1. Право на комерційну таємницю

За статтею 505 Цивільного кодексу України, комерційна таємниця – це секретна інформація, що є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які зазвичай мають справу з цим видом інформації, й у зв'язку з цим має комерційну цінність. Нею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру.

Ознаками комерційної таємниці є:

- 1) секретність, яка включає незагальновідомість та нелегкодоступність;
- 2) комерційна цінність;
- 3) застосування необхідних заходів для збереження її секретності.

Але в такому розумінні інформація охороняється лише від осіб, які, володіючи нею, можуть нанести їх власникові

збитки ¹¹³, а в плані немайнового права на комерційну таємницю вона захищається від усіх третіх осіб, незалежно від того, чи можуть вони скористатися цією інформацією.

Аналізуючи поняття комерційної таємниці, потрібно враховувати, що більшість ознак, названих у цивільному законодавстві, мають стосунок не до характеристики об'єкта, а до характеристики правового режиму, тому під комерційною таємницею можна розуміти будь-яку, що охороняється суб'єктом підприємницької діяльності комерційно цінну інформацію, обмеження доступу до якої відбувається з метою захисту економічних інтересів її власника ¹¹⁴.

У літературі також виділяються ознаки комерційної таємниці: відомості мають технічний, організаційний, комерційний, виробничий характер, що пов'язані з діяльністю суб'єкта господарювання; відомості є об'єктом права власності суб'єкта господарювання, який визначає їх склад та обсяг; вони не є загальновідомими чи загальнодоступними на законних підставах; відповідним чином зазначені; власник відомостей уживає заходів щодо

¹¹³ Каневский В. М. Гражданско-правовая охрана информации в режиме коммерческой тайны в Р-и и США : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / В. М. Каневский. – М., 2008. – 244 с., с. 10.

¹¹⁴ Суслова С. И. Тайна в праве Р-и : цивилистический аспект : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / С. И. Суслова. – Иркутск, 2003. – 204 с., с. 8.

охорони їх конфіденційності; має дійсну чи потенційну цінність у зв'язку з її невідомістю конкурентам та відсутністю вільного доступу до неї на законних підставах; розголошення (втрата) яких може заподіяти майнову чи немайнову шкоду їх законному власникові; не стосуються негативної діяльності підприємства, яка може завдати шкоди суспільству ¹¹⁵; або: інформаційність комерційної таємниці (в тому розумінні, що комерційна таємниця – це інформація); конфіденційність, комерційна цінність та захищеність інформації, яка становить комерційну таємницю ¹¹⁶. А ще юридично значимими ознаками, необхідними і достатніми для визнання інформації комерційною таємницею суб'єкта господарювання, є: дійсна або потенційна комерційна цінність для певної особи внаслідок її невідомості іншим особам; відсутність на законних підставах вільного доступу до інформації; наявність заходів, ужитих суб'єктом господарювання (володарем інформації) до охорони її таємності.

¹¹⁵ Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 150.

¹¹⁶ Носік Ю. В. Права на комерційну таємницю в Україні (цивільно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Ю. В. Носік. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка – К., 2006. – 14 с., с. 8.

Ураховуючи ці ознаки, комерційною таємницею є комерційно цінна конфіденційна інформація, що охороняється суб'єктом господарювання і доступ до якої обмежений з метою захисту прав і законних інтересів її власника від неправомірного доступу до неї, розголошення або використання¹¹⁷.

За працями дослідників комерційної таємниці, вона є нематеріальним об'єктом товарного характеру і результатом інтелектуальної діяльності, виступає в ролі самостійного об'єкта цивільного права. Комерційна таємниця – це неопублікована науково-технічна, технологічна, виробнича, фінансово-економічна чи інша інформація, що має для власника комерційну цінність, до якої в третіх осіб немає вільного доступу і власник якої вживає заходів щодо охорони її конфіденційності¹¹⁸.

Норми, що регулюють відносини з приводу комерційної таємниці, містяться в багатьох нормативно-правових актах України різної юридичної сили та галузевої

¹¹⁷ Сляднева Г. О. Право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю та його захист : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Г. О. Сляднева. – НАН України Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк, 2005. – 18 с., с. 8.

¹¹⁸ Строганова И. В. Правовой режим конфиденциальной информации: гражданско-правовой аспект : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / И. В. Строганова. – Екатеринбург, 2004. – 210 с., с. 6.

належності й утворюють між собою комплексний інститут законодавства ¹¹⁹.

Згідно із законодавством, не є комерційною таємницею: установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою чи господарською діяльністю та її окремими видами; інформація за всіма встановленими формами державної звітності; дані, необхідні для перевірки обчислення і сплати податків та інших обов'язкових платежів; відомості про чисельність і склад працівників, їхню заробітну плату загалом і за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць; документи про сплату податків і обов'язкових платежів; інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпечних умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю, а також інші порушення законодавства України та розміри заподіяних при цьому збитків; документи про платоспроможність; відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, спілках, об'єднаннях та інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю;

¹¹⁹ Носік Ю. В. Генеза законодавства про комерційну таємницю на території України до 1990 року / Ю. В. Носік // Молодь у юридичній науці : збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції молодих вчених «Треті осінні юридичні читання». – Хмельницький : В-во ХУУП, 2004. – С. 202–203, с. 202.

відомості, що відповідно до законодавства підлягають розголошенню ¹²⁰.

Пропонуємо змінити наступний пункт Постанови Кабінету Міністрів України «Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці» від 9 серпня 1993 року «...відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, спілках, об'єднаннях та інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю; ...» на:

«...відомості про учасників юридичних осіб; ...».

Хоча комерційна таємниця і має майнову цінність та віднесена до прав інтелектуальної власності, проте юридична особа має також немайнове право на комерційну таємницю, в його розумінні як інформаційного права з правомочностями права на таємницю такої інформації.

В Цивільному кодексі України сказано про охорону комерційної таємниці лише від недобросовісного комерційного використання такої інформації ¹²¹. Ми ж говоримо про право на таємницю як абсолютне, що повинно захищатися не лише від конкурентів, а від усіх інших осіб, і

¹²⁰ Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. – № 611.

¹²¹ Цивільний кодекс України : Закон від 16 січня 2003 р. / Верховна Рада України, Кодекс від 16.01.2013 № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>, ст. 507.

не обов'язково, щоб цю інформацію хотілося використовувати з комерційною метою.

Право на комерційну таємницю, за науковими розробками, є суб'єктивним правом, що включає можливість самого суб'єкта господарювання визначати склад інформації, що становить комерційну таємницю, режим її конфіденційності, вживати заходів щодо збереження її секретності, використовувати та розпоряджатися нею тощо; можливість вимагати, щоб зобов'язані особи діяли відповідно до чинного законодавства, не порушували його право; можливість звертатися за захистом до уповноважених державних органів у разі порушення права на комерційну таємницю, зокрема неправомірного збирання, розголошення та використання комерційної таємниці суб'єкта господарювання¹²².

Його ще розуміють у суб'єктивному значенні як сукупність установлених законом правомочностей особи щодо належної їй комерційної таємниці, а саме: право на використання комерційної таємниці, виключне право дозволяти її використання іншим особам, виключне право

¹²² Сляднева Г. О. Право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю та його захист : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Г. О. Сляднева. – НАН України Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк, 2005. – 18 с., с. 8.

перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці ¹²³.

Правом на використання комерційної таємниці є визначена законодавством правомочність особи вчиняти з інформацією, яка становить комерційну таємницю, дії, спрямовані на отримання вигоди від її комерційної цінності. Право на використання комерційної таємниці може здійснюватися у дозвільній (позитивній) формі та у формі заборони (негативній).

Право дозволяти використання комерційної таємниці становить передбачену законом можливість надавати іншим особам змогу правомірно використовувати комерційну таємницю в їх інтересах чи в інтересах третіх осіб. Сфера здійснення права дозволяти використання комерційної таємниці є обмеженою за колом осіб. Правовими формами здійснення права дозволяти використання комерційної таємниці є правочини.

Здійснення виключного права дозволяти використання комерційної таємниці може відбуватися двома способами: надання уповноваженою особою власне дозволу, що зумовлює виникнення в іншій особі права на

¹²³ Носік Ю. В. Права на комерційну таємницю в Україні (цивільно-правовий аспект) : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Ю. В. Носік. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка – К., 2006. – 14 с.

використання комерційної таємниці або передання права на використання комерційної таємниці.

Право перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню або використанню комерційної таємниці є можливістю уповноваженої особи вживати превентивних заходів, спрямованих на недопущення порушень режиму конфіденційності комерційної таємниці та прав особи на комерційну таємницю. Право одночасно виступає обов'язком уповноваженої особи, невиконання якого може призвести до припинення правової охорони комерційної таємниці ¹²⁴.

Інші до нього включають такі правомочності: установлювати, змінювати і скасовувати режим комерційної таємниці відповідно до закону; використовувати комерційну таємницю в господарській діяльності, передавати іншим особам на підставі договорів, а також надавати дозвіл на її включення в господарський обіг іншими способами; захищатися у встановленому порядку від діянь (дій або бездіяльності) інших осіб, що порушують установлений відповідно до законодавства режим комерційної таємниці або створюють загрозу порушення такого режиму ¹²⁵, або

¹²⁴ Там само, с. 9.

¹²⁵ Сляднева Г. О. Право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю та його захист : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Г. О. Сляднева. – НАН України Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк, 2005. – 18 с., с. 8.

класичні володіння, користування і розпорядження інформацією ¹²⁶.

У науковій літературі вказується, що питання про зміст права на комерційну таємницю є складним і важливим, оскільки в ньому сфокусовані всі проблеми, пов'язані з поняттям комерційної таємниці та її цивільним оборотом. Розглядаються правомочності, що утворюють зміст права на комерційну таємницю: правомочності вимоги, правомочності на власні дії та правомочності на захист. Сутність права на комерційну таємницю полягає в забезпеченні власникові інформації можливості засекречувати цю інформацію від широкої публіки, визначати умови доступу до неї і вимагати, щоб треті особи утримувалися від використання незаконних методів отримання цієї інформації. Відстоюється висновок про те, що комерційна таємниця може бути об'єктом як абсолютних цивільних правовідносин, так і об'єктом зобов'язань, що випливають із договорів ¹²⁷.

¹²⁶ Топалова Л. Д. Правовий режим комерційної таємниці : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Л. Д. Топалова. – НАН України Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк, 2006. – 191 с., с. 38.

¹²⁷ Строганова И. В. Правовой режим конфиденциальной информации: гражданско-правовой аспект : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / И. В. Строганова. – Екатеринбург, 2004. – 210 с., с. 8.

За словами О. О. Кулініч, комерційну інформацію умовно можна поділити на дві частини, де помітна одна його частина – це відкрита інформація, непомітна – закрита¹²⁸.

Відкрита інформація – це та, яка не приховується виробником. Вона є загальновідомою, має теоретичний та науковий інтерес, охороняється патентним чи авторським правом, використовується в процесі виготовлення товарів, виконання робіт, надання послуг. Відкритою є науково-технічна, технологічна та інша інформація, яка є комерційною цінністю; це будь-які заходи та виробничий досвід, якими в радянські часи безоплатно обмінювалися підприємства. Цю інформацію називають «ноу-хау». Вона характеризує науково-технічний бік виробництва, а її використання забезпечує секрет привабливості та конкурентоздатності товару. Це також стосується ділової інформації, яка характеризує управлінську, фінансову, маркетингову та іншу діяльність, що дозволяє успішно вести справи та укладати взаємовигідні угоди.

Закритою є інформація, яка спеціально приховується та захищається виробником товарів (робіт, послуг) від сторонніх осіб. Її використання в процесі виробництва та

¹²⁸ Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 140.

збуту товарів дає комерсанту перевагу перед конкурентами на ринку. Відомо, що основою ринкової економіки є конкуренція товарів (робіт, послуг). Успіх під час їх виробництва визначається неможливістю доступу підприємців до сировини та енергоресурсів; її основа – інтелектуальна власність підприємства, яка використовується так, щоб виробити та запропонувати споживачам товари (роботи, послуги) більш дешеві, більш економічні та зручні у використанні, ніж в аналогічних фірм ¹²⁹.

Одержання інформації, що є комерційною таємницею, можливе: особою в ході здійснення досліджень, спостережень або іншої інтелектуальної діяльності, незважаючи на те, що зміст інформації, яка її становить, може збігатися зі змістом інформації, яка становить комерційну таємницю, суб'єктом права на яку є інша особа; від суб'єкта відповідного права на підставі договору або іншим законним шляхом, у тому числі повідомлена іншим особам в усній чи письмовій формі у довірчому порядку ¹³⁰.

¹²⁹ Северин В. А. Правовой механизм регулирования коммерчески значимой информации в торговом обороте / В. А. Северин // Юрист. – 2002, № 10. – С. 25–31, с. 11.

¹³⁰ Івченко Т. В. Цивільно-правове регулювання комерційної таємниці як об'єкта права інтелектуальної власності в Україні : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Т. В. Івченко. – НАН України Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2009. – 17 с., с. 12.

Таким чином, хоча комерційна таємниця володіє реальною чи потенційною економічною цінністю через те, що не є загальновідомою і не може бути легко отриманою законним шляхом іншими особами, які могли б отримати економічну вигоду від її розголошення чи використання¹³¹, проте ознаки немайнових прав притаманні всім інформаційним правам, а отже, і правам на всі види таємниць.

2. Право на банківську таємницю

Відповідно до статті 60 Закону України «Про банки і банківську діяльність», банківська таємниця – це інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку в процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам під час надання послуг банку.

Банківською таємницею, зокрема, є: відомості про банківські рахунки клієнтів, у тому числі кореспондентські рахунки банків у Національному банку України; операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта,

¹³¹ Боташева Ф. Н. Коммерческая информация как объект гражданских прав : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ф. Н. Боташева. – Краснодар, 2003. – 205 с., с. 185.

здійснені ним угоди; фінансово-економічний стан клієнтів; системи охорони банку та клієнтів; інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи – клієнта, її керівників, напрями діяльності; відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація; інформація щодо звітності щодо окремого банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню; коди, що використовуються банками для захисту інформації¹³².

Досліджуючи поняття банківської таємниці, науковці розмежовують два її розуміння: як інформацію щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку в процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам під час надання послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнтові; і як субінститут фінансового права, що являє собою систему правових норм, які регулюють сукупність суспільних відносин, що складаються в процесі зберігання, використання та розкриття відомостей, що належать до особливого виду таємної інформації¹³³.

¹³² Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000р., № 2121-III / Відомості Верховної Ради України. – 2001, № 5–6. – Ст. 30, ст. 60.

¹³³ Гетманцев Д. О. Банківська таємниця: особливості її нормативно-правового регулювання в Україні та в законодавстві зарубіжних країн : автореф. дис. ...

Під банківською таємницею науковці переважно розглядають відомості про операції, рахунки, вклади своїх клієнтів і кореспондентів, а також інші дані, що встановлені кредитною організацією в їх інтересах (якщо це не суперечить закону), отримані кредитними організаціями в ході здійснення банківської діяльності, невідомі третім особам у зв'язку з її підвищеною значимістю та мають обмежений доступ на законних підставах, захищаються і гарантуються законом встановленими суб'єктами¹³⁴.

Попри те, що суб'єктами права на банківську таємницю є переважно такі юридичні особи, як банки, ми вважаємо, що таке право мають також інші юридичні особи, які є користувачами послуг банків. Суб'єктів правовідношення, які пов'язані з режимом банківської таємниці, науковці називають найважливішим його елементом, в їх числі юридичні особи, які беруть участь у певному епізоді стосовно банківської таємниці та які наділені певними правами стосовно банківської таємниці¹³⁵.

канд. юрид. наук : 12.00.07 / Д. О. Гетманцев. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, К., 2003. – 23 с., с. 7.

¹³⁴ Даниленко С. А. Правовое регулирование банковской тайны : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / С. А. Даниленко. – М., 2007. – 183 с., с. 6.

¹³⁵ Гетманцев Д. О. Банківська таємниця: особливості її нормативно-правового регулювання в Україні та в законодавстві зарубіжних країн : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Д. О. Гетманцев. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, К., 2003. – 23 с., с. 12.

Вони можуть мати рахунок у банку, можуть здійснювати різноманітні операції в банку, і цю інформацію повинні зберігати в таємниці в інтересах цієї юридичної особи як суб'єкта права на банківську таємницю.

До немайнових прав це право віднесла і М. М. Малєїна, яка визначила об'єктом таємниці інформацію як про саму особу, що є клієнтом банку, так і про банківські операції, стан рахунку, виражені в особистому рахунку, цінних паперах, довідках чи отримані усно ¹³⁶.

Обов'язок збереження банківської таємниці покладається на банки, які зобов'язані забезпечувати зберігання та захист інформації, яка містить банківську таємницю, з метою недопущення її незаконного розкриття і завдання внаслідок цього матеріальної чи моральної шкоди своїм вкладникам, кредиторам та іншим клієнтам ¹³⁷.

Банківська таємниця щодо юридичних осіб може розкриватися лише в таких випадках:

- на письмовий запит або з письмового дозволу власника такої інформації;

¹³⁶ Малєїна М. Н. Защита личных неимущественных прав советских граждан (Пособие для слушателей народных университетов) / М. Н. Малєїна. – М. : Знание, 1991. – 128 с., с. 95.

¹³⁷ Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці : Постанова Національного банку України від 14.07.2006. – № 267.

- за рішенням суду;
- органам прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Антимонопольного комітету України – на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи – суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу;
- органам Державної податкової служби України на їх письмову вимогу щодо наявності банківських рахунків;
- центральному органу виконавчої влади із спеціальним статусом з питань фінансового моніторингу на його запит щодо фінансових операцій, пов'язаних з фінансовими операціями, що стали об'єктом фінансового моніторингу згідно із законодавством щодо запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, а також учасників зазначених операцій; органам державної виконавчої служби на їх письмову вимогу з питань виконання рішень судів та рішень, що підлягають примусовому виконанню, стосовно стану рахунків конкретної юридичної особи;
- має право розкривати інформацію, що містить банківську таємницю, особі, на користь якої відчужуються активи та зобов'язання банку під час виконання заходів, передбачених

програмою фінансового оздоровлення банку, або під час здійснення процедури ліквідації¹³⁸.

Дослідниця С. І. Чорнооченко пропонувала внести до Цивільного кодексу України статтю, яка б регулювала право на банківську таємницю. Вона писала, що кожна фізична особа має право на банківську таємницю, що фінансово-кредитна установа зобов'язана оберігати конфіденційність даних про особу вкладника, розмір вкладу, операції щодо вкладу і що не допускається збирання, використання та розповсюдження даних, які становлять банківську таємницю¹³⁹.

На нашу думку, окрему статтю із закріпленням обов'язків щодо охорони даних, що є банківською таємницею, закріплювати не варто, оскільки є спеціальне законодавство, яке регулює це питання.

Ми пропонуємо закріпити загальну статтю для всіх спеціальних видів таємниць, про що напишемо далі. Норми цієї статті дадуть можливість посилатися на неї під час захисту права на банківську таємницю юридичної особи.

¹³⁸ Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р., № 2121-III / Відомості Верховної Ради України. – 2001, № 5–6. – Ст. 30, ст. 62.

¹³⁹ Чорнооченко С. І. Особисті немайнові права, які забезпечують соціальне існування фізичних осіб в Україні : дис. ...канд. юр. наук : 12.00.03. / С. І. Чорнооченко. – Університет внутрішніх справ МВС України. – Харків, 2000. – 232 с., с. 116.

3. Право на нотаріальну таємницю

Нотаріальною таємницею є відомості, які отримані під час вчинення нотаріальної дії чи звернення до нотаріуса особи, зокрема дані про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права та обов'язки.

Збереження нотаріальної таємниці покладається на нотаріуса та осіб, що мають відношення до цих нотаріальних дій. Обов'язок дотримання таємниці поширюється і на осіб, яким про вчинені нотаріальні дії стало відомо у зв'язку з виконанням ними роботи, на свідків та інших осіб, яким стали відомі відомості, що становлять предмет нотаріальної таємниці¹⁴⁰.

Згідно із дослідженнями М. Н. Малєїної, С. І. Чорнооченко право на нотаріальну таємницю належать до особистих немайнових. Інформацією, що охороняється цим правом, є відомості про саму особу, що звернулася до нотаріуса, про вид та характер дій та послуг, про зміст письмових документів, про третіх осіб, що згадуються під час звернення до нотаріуса¹⁴¹. Зовсім не обов'язково, щоб ця

¹⁴⁰ Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993. - № 3425-XII / Відомості Верховної Ради України. – 1993, № 39. – Ст. 383, ст. 8.

¹⁴¹ Малєина М. Н. Защита личных неимущественных прав советских граждан (Пособие для слушателей народных университетов) / М. Н. Малєина. – М. :

інформація містила відомості, розголошення яких може принести шкоду юридичній особі.

Отже, юридична особа має право на нотаріальну таємницю, тобто на збереження в таємниці інформації, яка стала відома нотаріусові та іншим особам, що мають відношення до вчинення нотаріальних дій. Ця інформація оберігається і від усіх інших, тобто третіх осіб, тому носить абсолютний характер також.

4. Право на адвокатську таємницю

Адвокатська таємниця – це відомості, які отримані адвокатом у процесі виконання професійних обов’язків, розголошення яких може завдати збитків юридичній особі (клієнтові). Нею є факт звернення до адвоката, мотиви, що спонукали до звернення, відмова адвоката від доручення та її мотиви, умови договору про надання юридичної допомоги, документи, які передані адвокатові клієнтом, суть консультацій, порад та роз’яснень, правові документи, що складені адвокатом, відомості, які отримані з матеріалів справи, процесуальні дії адвоката, що спрямовані на

Знание, 1991. – 128 с., с. 77; Чернооченко С. И. Особисті немайнові права, які забезпечують соціальне існування фізичних осіб в Україні : дис. ...канд. юр. наук : 12.00.03. / С. И. Чернооченко. – Університет внутрішніх справ МВС України. – Харків, 2000. – 232 с., с. 121.

реалізацію прав клієнта, відомості про особисте життя клієнта та членів його родини, будь-які інші відомості, що можуть бути розголошені лише з дозволу клієнта.

Адвокатська таємниця розглядається у двох аспектах, а саме: таємниця клієнта (факт та мотиви звернення, відомості, що не можуть бути розголошені без дозволу клієнта) і таємниця адвоката (умови договору, суть консультацій, порад та роз'яснень, зміст правових документів, що складені адвокатом, відомості з матеріалів справи тощо). Таємниця клієнта є визначальною, оскільки в широкому розумінні таємниця адвоката є таємницею клієнта¹⁴².

Зберігання адвокатської таємниці раніше покладали на адвоката. Йому, його помічникові, посадовим особам адвокатських об'єднань заборонялось розголошувати відомості, що становлять предмет адвокатської таємниці, використовувати їх у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб. Предметом адвокатської таємниці стали питання, з яких громадянин або юридична особа зверталися до адвоката, суть консультацій, порад, роз'яснень та інших відомостей,

¹⁴² Логінова С. М. Адвокатська таємниця: теорія і практика : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.10 / С. М. Логінова. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – Київ., 2002. – 14 с., с. 10.

одержаних адвокатом у ході здійснення своїх професійних обов'язків ¹⁴³.

Згідно із новим Законом «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», обов'язок зберігати адвокатську таємницю прямо поширюється на адвоката, його помічника, стажиста та осіб, які перебувають у трудових відносинах з адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням, а також на особу, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю. Адвокат, адвокатське бюро, адвокатське об'єднання зобов'язані забезпечити умови, що унеможливають доступ сторонніх осіб до адвокатської таємниці або її розголошення.

Проте за новим Законом ¹⁴⁴ передбачається, що в разі пред'явлення клієнтом вимог до адвоката у зв'язку з адвокатською діяльністю, адвокат звільняється від обов'язку збереження адвокатської таємниці в межах, необхідних для захисту його прав та інтересів. У такому випадку суд, орган, що здійснює дисциплінарне провадження стосовно адвоката, інші органи чи посадові особи, які розглядають вимоги клієнта до адвоката або яким стало відомо про пред'явлення таких вимог, зобов'язані вжити заходів для унеможливлення

¹⁴³ Про адвокатуру : Закон України від 19.12.1992. – № 2887-ХІІ (втратив чинність) / Відомості Верховної Ради України. – 1993, № 9. – Ст. 62, ст. 6.

¹⁴⁴ Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua>.

доступу сторонніх осіб до адвокатської таємниці та її розголошення.

Адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічникові адвоката, стажистові адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правової допомоги) звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи й відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності.

Інформація або документи можуть втратити статус адвокатської таємниці за письмовою заявою клієнта, при цьому інформація або документи, що отримані від третіх осіб і містять відомості про них, можуть поширюватися з урахуванням вимог законодавства з питань захисту персональних даних ¹⁴⁵.

Попри це, інформація, що є предметом адвокатської таємниці належить лише юридичній особі (яка є клієнтом адвоката), лише вона може розпоряджатися нею, дозволяти чи забороняти третім особам ознайомлюватися з нею і

¹⁴⁵ Там само.

використовувати її. Незважаючи на те, що між юридичною особою та особою, що надає правову допомогу, складаються договірні відносини, тобто право на адвокатську таємницю має ознаки відносного права, немайнове право все ж таки носить абсолютний характер, оскільки захищається від усіх і кожного.

Право на адвокатську таємницю як немайнове право ще свого часу виділяла М. М. Малєїна, яка говорила, що таке виникає в силу договору між юридичною консультацією та особою, яка звернулася до неї, а суб'єктом цього права вона називала адвоката як представника консультації. Той повинен не розголошувати інформації із самого початку ознайомлення з нею, і після закінчення справи обов'язок залишається ¹⁴⁶. Проте обов'язок зберігати таємницю повинен поширюватися на всіх працівників юридичної консультації та інших пов'язаних з нею осіб ¹⁴⁷.

Науковці пропонують внести до Цивільного кодексу України статтю, яка б закріплювала положення про те, що особа має право на збереження в таємниці даних, повідомлених нею адвокату під час отримання юридичної

¹⁴⁶ Малєїна М. Н. Защита личных неимущественных прав советских граждан (Пособие для слушателей народных университетов) / М. Н. Малєїна. – М. : Знание, 1991. – 128 с., с. 77.

¹⁴⁷ Стецовский Ю. И. Охрана личной жизни граждан и адвокатская тайна / Ю. И. Стецовский // Советское государство и право. – 1987, № 3. – С. 62.

допомоги, а дані, які є предметом адвокатської таємниці, забороняється розголошувати особами, які отримали їх унаслідок виконання професійних та службових обов'язків ¹⁴⁸.

Хочемо сказати, що інформація, яка входить до адвокатської таємниці, захищається не тільки від порушень її розголошення особами, які ознайомилися з нею в процесі своєї професійної чи службової діяльності, але й від усіх третіх осіб, тому формулювання статті не зовсім відповідає характеру немайнового права на адвокатську таємницю, а закріплення це право окремо не потребує, оскільки, як ми вже згадували, пропонуємо загальну об'єднану статтю для всіх цих видів таємниць.

5. Право на службову таємницю

У законодавстві службову таємницю визначили як склад і обсяг відомостей, що є в розпорядженні контрольно-ревізійної служби або його посадової особи стосовно об'єктів контролю, контрольних, правоохоронних та інших державних органів, їх працівників, способів досягнення

¹⁴⁸ Чорнооченко С. І. Особисті немайнові права, які забезпечують соціальне існування фізичних осіб в Україні : дис. ...канд. юр. наук : 12.00.03. / С. І. Чорнооченко. – Університет внутрішніх справ МВС України. – Харків, 2000. – 232 с., с. 121.

визначених законодавством завдань, що необхідні для якісного проведення контрольно-ревізійних дій, забезпечення відповідної їх раптовості та ефективності, і які з цієї причини на певний період не підлягають зовнішньому чи внутрішньому розголошенню ¹⁴⁹.

До цих відомостей віднесли: положення плану контрольно-ревізійної роботи на термін до часу повідомлення об'єкта контролю про початок проведення контрольного заходу; факти виявлених під час проведення контрольних заходів порушень, зловживань до їх повного документального підтвердження й закріплення в актах, а також заплановані з цією метою раптові інвентаризації готівки й майна, контрольні обміри та інші ревізійні дії; надані правоохоронними органами оперативні та інші відомості щодо діяльності об'єктів контролю (учинені порушення, зловживання посадових осіб, письмові пояснення посадовими особами, протоколи допиту з конкретних питань тощо); конкретні пояснення посадових осіб щодо виявлених фактів зловживань, крадіжок тощо; відомості, які містяться у зверненнях громадян щодо їхнього (чи інших громадян) особистого життя, та інша інформація, що зачіпає (порушує)

¹⁴⁹ Про затвердження Інструкції про порядок проведення контрольних заходів контрольно-ревізійним відділом Державної судової адміністрації України : Наказ Державної судової адміністрації України від 29.07.2011 р., № 120 / Офіційний вісник України. – 2011. – № 65. – Ст. 2547.

їхні права та законні інтереси; документи, що становлять внутрішню службову кореспонденцію (доповідні записки, листування між підрозділами, матеріали колегій тощо), якщо вони пов'язані з розробленням напряму діяльності контрольно-ревізійної служби, процесом прийняття рішень і передують їх прийняттю; чернетки матеріалів контрольних заходів¹⁵⁰.

Звичайно, до цієї таємниці входить також інша інформація, але нормативно-правовими актами вона не встановлена. Зате вказані відомості, що належать до службової інформації: це інформація, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішню службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напряму діяльності установи або здійсненням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню чи прийняттю рішень; інформація, що зібрана в процесі

¹⁵⁰ Про затвердження Інструкції про порядок проведення контрольних заходів контрольно-ревізійним відділом Державної судової адміністрації України : Наказ Державної судової адміністрації України від 29.07.2011 р., № 120 / Офіційний вісник України. – 2011. – № 65. – Ст. 2547; Про затвердження Інструкції про порядок проведення контрольних заходів контрольно-ревізійним сектором Державної судової адміністрації України : Наказ Державної судової адміністрації України від 04.02.2005 р., № 11 (втратив чинність) // Офіційний вісник України. – 2005. – № 28. – Ст. 1674.

оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці¹⁵¹.

Науковці розглядають службову таємницю як склад і обсяг відомостей, що є в розпорядженні конкретного підрозділу державного фінансового контролю або її посадової особи, стосовно об'єктів контролю, контрольних, правоохоронних та інших державних органів, їх працівників, способів досягнення визначених законодавством завдань, що необхідні для якісного проведення контрольно-ревізійних дій, забезпечення відповідної їх раптовості та ефективності та які з цієї причини на певний період не підлягають зовнішньому чи внутрішньому розголошенню¹⁵².

Вважаємо, що службова таємниця має все ж таки ширший обсяг інформації. Сюди належить уся конфіденційна інформація, що стала відома особам у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків і розголошення якої може зашкодити особі. Тобто, службова таємниця дещо подібна до професійної, але має свої особливості.

¹⁵¹ Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011, № 32. – Ст. 314, ст. 9.

¹⁵² Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 168.

В юридичній літературі розмежування їх убачається в тому, що службова таємниця – це таємниця державних органів, а професійна – інших суб'єктів. Водночас такий розподіл не дає зрозуміти, як таємниця державного нотаріуса належить до службової, тоді ж вийде, що таємниця приватного нотаріуса належить до професійної, а це нелогічно. Тоді слід сказати, що в зміст службової таємниці мають входити відомості, які визнаються такими у зв'язку зі службовою необхідністю відповідними посадовими особами органів державної влади, місцевого самоврядування та підвідомчих їм підприємств і установ¹⁵³.

Виходить, що службовою таємницею є відомості, що не підлягають розголошенню, знаходяться в розпорядженні певної посадової особи органу влади та необхідні для ефективного здійснення покладених державою функцій. Але сюди, за деякими дослідженнями, може входити й інформація про інших осіб, які є суб'єктами приватного права.

Службову таємницю становлять дві групи відомостей: конфіденційні відомості про діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, державних і муніципальних установ та конфіденційні

¹⁵³ Сусллова С. И. Тайна в праве Р-и : цивилистический аспект : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / С. И. Сусллова. – Иркутск, 2003. – 204 с., с. 9.

відомості про фізичних і юридичних осіб, а також відомості, які становлять державну таємницю, що стали відомі посадовим особам, працівникам та іншим представникам державних органів, органів місцевого самоврядування, державних і комунальних установ у зв'язку з їхньою службовою діяльністю¹⁵⁴.

Якщо до службової таємниці можуть входити відомості про юридичну особу, можна вважати, що вона зацікавлена в нерозголошенні таких, у результаті їй необхідне право на службову таємницю.

Таким чином, право на службову таємницю можна розглядати в деяких випадках як немайнове право юридичних осіб публічного права, які вступають у приватні правовідносини, і в результаті цього їм необхідний захист цивільних прав. Також право на неї мають інші юридичні особи, якщо відомості про них знаходяться в даних, що входять до службової таємниці, і вони не є загальнодоступними згідно із законом.

Доступ до інформації про юридичну особу, межі її приватності залежать від статусу особи, який вона займає в

¹⁵⁴ Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с., с. 175.

суспільстві ¹⁵⁵, адже публічні юридичні особи мають менший обсяг повноважень у праві на таємницю.

Глава 4. Захист немайнового права на таємницю

Захист права особи на конфіденційну інформацію може здійснюватися за допомоги законодавства про недобросовісну конкуренцію (право на захист від якої ми будемо розглядати в наступному розділі) або засобами цивільного права і способами, передбаченими цивільним законодавством України. Проте не всі вказані в статті 16 Цивільного кодексу України способи можуть бути використані щодо конфіденційної інформації, оскільки характер порушеного інтересу і природа самого порушення ставлять звичайні рамки можливого вибору.

Позивач може використовувати такі способи захисту, безпосередньо пов'язані з цим інтересом: визнання права; припинення лише визначеного кола дій, які порушують це право; відшкодування шкоди (як матеріальної, так і моральної), пов'язаної з порушенням. Також суд може захистити право способом, який був установлений договором між особою, яка

¹⁵⁵ Пузарецька М. В. Право на приватність як одне із особистих немайнових прав фізичної особи / М. В. Пузарецька // Молодь у юридичній науці : збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції молодих вчених «Треті осінні юридичні читання». – Хмельницький : В-во ХУУП, 2004. – С. 236–237, с. 237.

фактично контролює доступ до конфіденційної інформації, і особою, яка згідно з договором отримала такий доступ до неї¹⁵⁶.

Захист особи, яка фактично контролює конфіденційну інформацію, здійснюється переважно в судовому порядку: шляхом пред'явлення позову до конкурентів, який базується на законодавстві про недобросовісну конкуренцію, або шляхом пред'явлення позову до інших осіб, який буде базуватися на загальних правилах про відповідальність¹⁵⁷.

Особи, які незаконними методами одержали інформацію, яка становить комерційну таємницю, зобов'язані відшкодувати завдані збитки. Такий же обов'язок покладається на працівників, які розголосили комерційну таємницю всупереч трудовому договору, і на контрагентів, які зробили це всупереч цивільно-правовому договору¹⁵⁸.

До засобів захисту доводиться звертатись тоді, коли право на таємницю вже порушено або є реальна загроза його

¹⁵⁶ Цивільний кодекс України : Закон від 16 січня 2003 р. / Верховна Рада України, Кодекс від 16.01.2013 № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>, ч. 2 ст. 16.

¹⁵⁷ Дідук А. Г. Правовий режим конфіденційної інформації: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / А. Г. Дідук. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х, 2008. – 23 с., с. 18.

¹⁵⁸ Строганова И. В. Правовой режим конфиденциальной информации : гражданско-правовой аспект : автореф. дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / И. В. Строганова. – Екатеринбург, 2004. – 25 с., с. 9.

порушення. Найчастіше шкода внаслідок порушення конфіденційності нерозкритої інформації виступає у формах: невиконання договірних зобов'язань; розірвання ділових відносин; втрати можливостей укладання правочинів; завдання шкоди діловій репутації; випередження конкурентами на ринку товарів та послуг¹⁵⁹.

Захист права на таємницю повинен будуватися на тих самих засадах, що й інші цивільні права, однак на законодавчому рівні слід визначити відшкодування завданої шкоди, яка виникла внаслідок розповсюдження важливих відомостей¹⁶⁰.

Засобами захисту права юридичних осіб як суб'єктів господарювання на комерційну таємницю є такі: визнання права на комерційну таємницю; відновлення становища, що існувало до порушення права, і припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення; визнання недійсним повністю або частково акту державного чи іншого органу, що суперечить законодавству і порушує право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю; відшкодування збитків, завданих порушенням права суб'єкта господарювання на комерційну таємницю.

¹⁵⁹ Петров Є. В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Національний інститут внутрішніх справ. – Х., 2003. – 18 с., с. 14.

¹⁶⁰ Там само, с. 16.

Особливого значення, за словами дослідників, набуває захист комерційної таємниці у відносинах економічної конкуренції, оскільки вона насамперед служить конкурентоздатності суб'єкта господарювання. Тому необхідно захищати суб'єктів господарювання від недобросовісної конкуренції у вигляді неправомірного збирання, розголошення, примушування до розголошення та використання їх комерційної таємниці ¹⁶¹.

Власник комерційної таємниці самостійно обирає конкретні способи захисту своїх прав на комерційну таємницю і має право вимагати: визнання прав власника на комерційну таємницю; припинення дій, що порушують режим комерційної таємниці, або порушення, що створюють його загрозу; відшкодування збитків, завданих розголошенням або неправомірним використанням комерційної таємниці; вживання інших передбачених законодавством заходів, що забезпечують захист його права на комерційну таємницю ¹⁶².

На думку О. В. Кохановської, вибір таких способів захисту є більшим: визнання прав володільця на комерційну таємницю; припинення дій, які порушують режим

¹⁶¹ Сляднева Г. О. Право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю та його захист : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Г. О. Сляднева. – НАН України Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк, 2005. – 18 с., с. 11.

¹⁶² Там само, с. 14.

комерційної таємниці чи таких, що створюють загрозу його порушення; відшкодування збитків, спричинених розголошенням чи неправомірним використанням комерційної таємниці; виплати компенсації; укладення ліцензійного договору чи договору про передання ноу-хау за наявності умов, визначених законодавством, і в разі фактичного використання ноу-хау третьою особою у своїх інтересах; прийняття інших передбачених законодавством і таких, що забезпечують захист його на комерційну таємницю заходів¹⁶³.

Одним зі способів захисту немайнових прав, до яких належать права на різного роду таємниці, може бути припинення дій, які порушують право чи створюють загрозу його порушення, яке також може застосовуватися як запобіжний захід. До основних способів цивільно-правового захисту права на таємницю належить право вимагати через позов до суду від порушника такого: визнання права; відновлення становища, яке існувало до порушення права; визнання його дій незаконними; припинення дій, які порушують право чи створюють загрозу його порушення; визнання недійсним акту державного органу чи органу

¹⁶³ Кохановська О. В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві : монографія. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – 463 с., с. 358.

місцевого самоврядування; відшкодування збитків; відшкодування моральної шкоди; опублікування відповіді юридичної особи; спростування судом відомостей, які принижують ділову репутацію юридичної особи (в тому числі в засобах масової інформації) тощо. Частина цих способів належить до загальних, а частина – до спеціальних ¹⁶⁴.

У науковій літературі не досліджуються питання захисту права на таємницю. Дещо більше уваги приділено захисту права на комерційну таємницю, і на практиці його легше захистити, оскільки простіше вирахувати шкоду.

Розмір збитків тут залежить від переваг, які отримує юридична особа як суб'єкт господарювання в разі використання інформації, що становить комерційну таємницю: створення ексклюзивної продукції або продукції з кращими характеристиками (якістю, оформленням, сервісом) за однакової ціни з її аналогами; зниження ціни на продукцію за тієї ж якості; отримання тимчасової монополії та створення власного бренду (торговельної марки).

Склад збитків та їх розмір у перших двох варіантах залежить від того, чи окупилися витрати на випуск продукції з використанням інформації, що становить комерційну таємницю. У випадку, коли витрати на випуск продукції

¹⁶⁴ Там само, с. 370.

окупилися, порушення права суб'єкта господарювання не завдає реальних збитків, оскільки продукція має попит на ринку незалежно від кількості на ньому товарів-аналогів. Відшкодуванню підлягає неотриманий прибуток. Розмір неотриманого прибутку не повинен бути меншим за доходи порушника від незаконного використання комерційної таємниці. Під час визначення розміру неотриманого прибутку слід виходити з того, на якій стадії життєвого циклу знаходиться товар (розробка, просування на ринок), чи комерціалізувався об'єкт комерційної таємниці.

Розмір відшкодування моральної шкоди визначається, виходячи з тієї шкоди, яка завдана діловій репутації юридичної особи, яка є власником комерційної таємниці, характеру правопорушення (ступінь суспільної небезпеки, ступінь зниження конкурентоспроможності власника комерційної таємниці, чи втратив суб'єкт господарювання монополію на товарному ринку), вини порушника¹⁶⁵.

На практиці до судів звертаються у випадку порушення права саме на такий вид таємниці, як комерційна, яка не є немайновим благом. Найбільша чисельність судових

¹⁶⁵ Топалова Л.Д. Правовий режим комерційної таємниці : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Л. Д. Топалова. – НАН України Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк, 2006. – 23 с., с. 19.

рішень про розкриття банківської таємниці, звертаються за дозволом доступу до такої інформації. Попри те, що в Україні надто багато порушень усіх видів таємниць, судова практика в цьому аспекті не чисельна. Однією з причин є відсутність чіткого регулювання права на різного роду таємниці як немайнового права юридичної особи.

З огляду на це, до Цивільного кодексу України необхідно внести зміни, оскільки всі інформаційні права в ньому ідентифікуються як право на інформацію. Слід розмежувати право на інформацію та право на таємницю як юридичної, так і фізичної осіб. Стаття 302 ЦК України містить у собі і право на інформацію (п. 1 ч. 1), і деякі сторони права на таємницю (п.2 ч.1), і обов'язки особи (ч. 2), тому варто або перейменувати статтю, або розділити її з унесенням деяких змін, що, на наш погляд, буде доречніше.

Отже, пропонуємо викласти немайнове право юридичної особи на професійну таємницю в Цивільного кодексу України таким чином: зміст статті 304 перенести в 303, на місце чинної 304 статті викласти таку:

Стаття 304. Право на професійну таємницю

1. Фізична та юридична особи мають право на професійну таємницю (банківську, адвокатську, нотаріальну, комерційну, службову).

2. Фізична та юридична особи можуть встановлювати обмежений режим доступу до інформації за родом її діяльності, що не є публічною, якщо це не заборонено законом та не суперечить правам чи законним інтересам інших осіб.

3. Фізична та юридична особи не повинні втручатися до інформації про інших осіб, якщо вона носить обмежений режим доступу. Вони не можуть розголошувати інформацію, яка є таємницею іншої особи.

У результаті дослідження, проведеного в цьому підрозділі, бачимо, що інформаційні права включають у себе дві групи немайнових прав юридичної особи.

Інформація розглядається як нематеріальне благо, в основі якого лежать відомості, які характеризуються невичерпністю, здатністю до відображення, збереження та передання, становлять самостійну цінність для юридичної особи.

Для інформаційних прав юридичної особи інформацію слід поділити за критерієм права на ознайомлення з нею:

1) відкрита інформація. За цим видом можна виділити право юридичної особи на інформацію як можливість вільного доступу до неї, можливість ознайомлюватися з необхідною для існування і діяльності

юридичної особи інформацією. Немайнове право юридичної особи на інформацію – це можливість вільного доступу до відомостей, необхідних для її існування і діяльності, володіння, користування та розпорядження нею на власний розсуд, якщо це не заборонено законом;

2) інформація з обмеженим доступом. Така інформація буде об'єктом права юридичної особи на таємницю, тобто як можливості визначати обмежений режим доступу до неї, оскільки розголошення такої конфіденційної інформації суперечить інтересам юридичної особи (в цьому випадку «таємність» і «конфіденційність» не розмежовуються). Таємницею юридичної особи є відомості про дії і події, які відбуваються в процесі діяльності юридичної особи, що не підлягають розголошенню в силу закону через можливість спричинення розголошенням шкоди юридичній особі чи іншим причетним до цієї інформації особам.

Основними ознаками таємниці є: властивість інформації (таємницею можуть бути відомості про процеси та події, що відбуваються в процесі діяльності юридичної особи); належність юридичній особі (таємниця може бути належна лише тому чи іншому суб'єктові, в цьому разі – тій чи іншій юридичній особі); режим обмеженого доступу до неї третіх осіб (юридична особа може визначати обмежений

доступ до цієї інформації, якщо це дозволено законом, може дозволяти ознайомлюватися з нею тій чи іншій особі, якщо інформація стосується лише цієї юридичної особи); розголошення може завдати матеріальної чи моральної шкоди юридичній особі чи іншим причетним до цих відомостей особам (таємниця не підлягає розголошенню інакше, як за дозволом юридичної особи, якій вона належить, крім передбачених законом винятків).

Для юридичної особи варто виділити такі види таємниць: загальну (тобто таємниці, що можуть належати будь-яким юридичним особам), спеціальну (види таємниць будуть залежати від виду діяльності юридичної особи).

Відповідно до такої класифікації, юридична особа має такі немайнові права на таємницю:

1) право на таємницю комунікації та особисті папери. Юридична особа має право на таємницю зв'язку через листування, телеграф, телефон, факс, мобільний, Інтернет та інші види технічного зв'язку. Немайнове право на комунікацію має абсолютний характер, тому всі інші особи повинні утримуватися від ознайомлення з цією інформацією. Особа користується та розпоряджається отриманою інформацією на власний розсуд, якщо це не розголошує таємниці особи, що її направила. На сьогоднішній день з'явилося дуже багато нових видів зв'язку, які не

охоплюються терміном «кореспонденція». Варто застосовувати термін «комунікація», який включає всі процеси обміну інформацією між особами, тому врахує всі види сучасного зв'язку. З огляду на це, слід перейменувати право на таємницю кореспонденцію в право на таємницю комунікації. Юридична особа може мати право на таємницю особистих паперів, які не мають стосунку до публічної інформації. Сторонні особи не мають права втручатися в діяльність юридичної особи, тому без належних на те підстав не мають права на вільний доступ до особистих паперів юридичної особи, якщо така не є публічною;

2) право на професійну таємницю (банківську, адвокатську, нотаріальну, комерційну, службову). Порухення банківської чи іншої таємниці про своїх клієнтів може мати наслідком порушення права юридичної особи на ділову репутацію, на вільну діяльність тощо. Тож юридична особа має не лише обов'язок зберігати різні види таємниць, які, можливо, й не торкаються їх самих, але й заслуговує мати закріплене в законодавстві право на таємницю. Юридична особа має право надавати дозвіл на поширення відомостей, що становлять таємницю, іншими особами, може забороняти використання цих відомостей. Вона може визначати можливість доступу до цієї інформації, користується цими відомостями на свій розсуд. На противагу

зловживанню правом на таємницю деякими фізичними особами, які залишаються невідомими за обличчям юридичних осіб, пропонуємо виключити з переліку таких відомостей інформацію про учасників юридичних осіб.

ПІСЛЯМОВА

У Цивільного кодексу України спеціально для юридичних осіб передбачені інформаційні права. У статті 94 вказано, що юридична особа має право на інформацію та на таємницю кореспонденції, і віднесені вони до немайнових прав.

Інформація – це нематеріальне благо, в основі якого лежать відомості, які характеризуються невичерпністю, здатністю до відображення, збереження та передання, становлять самостійну цінність для юридичної особи.

Для інформаційних прав юридичної особи інформацію слід поділити за критерієм права на ознайомлення з нею:

1) відкрита інформація. За цим видом можна виділити право юридичної особи на інформацію, як можливість вільного доступу до неї, можливість ознайомлюватися з необхідною для існування і діяльності юридичної особи інформацією;

2) інформація з обмеженим доступом. Така інформація буде стояти в основі права юридичної особи на таємницю, тобто як можливості визначати обмежений режим доступу до неї, оскільки розголошення такої конфіденційної інформації суперечить інтересам юридичної особи (у цьому

випадку «таємність» і «конфіденційність» не розмежовуються).

Зі статті 302 Цивільного кодексу України випливає, що зміст права на інформацію складається з правомочностей: збирання, зберігання, використання, поширення (якщо інформація достовірна). За загальною схемою аналізу змісту немайнових прав, право на інформацію становлять правомочності щодо володіння, користування і розпорядження. Збирання і зберігання входить у правомочність щодо володіння інформацією, правомочність щодо використання інформації перегукується з її зміною та обробкою, поширення інформації належить до правомочності щодо розпорядження нею. Право на доступ до інформації означає можливість вільно її збирати, що є частиною права на інформацію, одним з елементів його змісту.

Отож, володіння означає як саме заволодіння інформацією, яка не обмежена в доступі за нормами законодавства, яке можна здійснити шляхом пошуку та отримання інформації з різноманітних джерел дозволеними способами; так і володіння нею як триваючий процес зберігання інформації на інформаційних носіях чи в усній формі людьми, які є учасниками чи працівниками юридичної особи.

Користування інформацією означає вилучення з неї корисних властивостей, застосування її в процесі функціонування юридичної особи, впровадження її для діяльності, якою займається юридична особа. Зміна інформації може означати обробку та переробку первинної інформації.

Розпорядження інформацією може полягати в поширенні її, наданні іншим суб'єктам, викладенні чи повідомленні такої хоча б одній іншій особі.

На практиці судових справ, у яких би захищалося право на інформацію за позовом юридичної особи у розрізі досліджуваної нами проблеми (правомочностей на володіння, користування і зміну інформації) не траплялося. Існують справи про порушення прав, пов'язаних з інформацією: про спростування недостовірної інформації, про розголошення конфіденційної інформації, про порушення різного роду таємниць.

Хоча порушення права на саму інформацію трапляються, особливо часті випадки, коли юридична особа не отримує належним чином необхідну їй інформацію, а перешкодити їй користуватися чи змінювати вже отриману інформацію важко та мало кому потрібно. Порушення права на інформацію юридичної особи може полягати здебільшого в перешкоді ознайомленню з інформацією, а відсутність

позовів можна пояснити тим, що складно визначити відповідального за неотримання юридичною особою тієї чи іншої інформації.

Таким чином, право на інформацію, як воно розглядалося більшістю попередніх досліджень, носить недосконалий характер, оскільки вони включали в зміст цього права повноваження, які не належать до правомочностей щодо володіння, користування, розпорядження інформацією, яка належить особам.

Їх можна розглядати як інформаційні права, які включають дві групи немайнових прав юридичної особи, які поділяються за критерієм поділу інформації на відкриту і таємну: право на інформацію та право на таємницю.

Немайнове право юридичної особи на інформацію – це можливість вільного доступу до відомостей, необхідних для її існування і діяльності, володіння, користування та розпорядження нею на власний розсуд, якщо це не заборонено законом.

Наступним інформаційним немайновим правом є право юридичної особи на різного роду таємниці.

Таємницею юридичної особи є відомості про дії і події, які відбуваються в процесі діяльності юридичної особи, що не підлягають розголошенню в силу закону, через

можливість спричинення розголошенням шкоди юридичній особі чи іншим причетним до цієї інформації особам.

Основними ознаками таємниці є:

- властивість інформації (таємницею можуть бути відомості про процеси та події, що відбуваються в процесі діяльності юридичної особи);

- належність юридичній особі (таємниця може належати лише тому чи іншому суб'єкту, у цьому разі тій чи іншій юридичній особі);

- режим обмеженого доступу до неї третіх осіб (юридична особа може визначати обмежений доступ до цієї інформації, якщо це дозволено законом, може дозволяти ознайомлюватися з нею тій чи іншій особі, якщо інформація стосується лише цієї юридичної особи);

- розголошення може завдати матеріальної чи моральної шкоди юридичній особі чи іншим причетним до цих відомостей особам (таємниця не підлягає розголошенню інакше, як за дозволом юридичної особи, якій вона належить, крім передбачених законом винятків).

Для юридичної особи варто виділити такі види таємниць:

- 1) загальна (тобто таємниця, що може належати будь-яким юридичним особам);

2) спеціальна (таємниця за видом діяльності юридичної особи).

Відповідно до такої класифікації, юридична особа має такі права на таємницю:

- право на таємницю кореспонденції та особисті папери;
- право на професійну таємницю (комерційну, банківську, нотаріальну, адвокатську, службову).

Юридична особа має право надавати дозвіл на поширення відомостей, що становлять таємницю іншим особами, може забороняти використання цих відомостей. Вона може визначати можливість доступу до цієї інформації, користуватися цими відомостями на свій розсуд, проте кожен вид таємниці має свої особливості регулювання права на неї.

Стаття 306 Цивільного кодексу України закріплює право фізичної особи на таємницю кореспонденції, що включає таємницю листування, телеграм, телефонних розмов, телеграфних повідомлень та інших видів кореспонденції. Юридична особа також може мати таке право. Це право має абсолютний характер, тому таємницю зобов'язані зберігати не лише працівники засобів зв'язку, загалом усі інші особи також повинні утримуватись від ознайомлення з кореспонденцією.

До правомочностей права належить володіння інформацією про зв'язок через листування, телеграф, телефон, факс, мобільний, Інтернет та інші види технічного зв'язку, а також її змістом.

Друга правомочність стосується користування, адже юридична особа, яка отримала інформацію, що не повинна бути відомою для третіх осіб, користується цими відомостями на свій розсуд. Вона може також визначати можливість доступу до цієї інформації, може забороняти використання цих відомостей іншим особам.

Що стосується правомочності щодо розпорядження, то юридична особа може надавати згоду на поширення відомостей, що становлять таємницю, третім особам. Вона може розпорядитися цією інформацією на власний розсуд, у тому числі шляхом її опублікування. Проте якщо відомості стосуються також особи, що направила таку інформацію, то розпорядження шляхом розголошення можливе лише за згодою цієї особи також.

Якщо звернутися до її назви, то термін «кореспонденція» не враховує всіх засобів зв'язку, таємницю яких закріплює ця стаття. Кореспонденцією (від латинського слова «correspondeo», що в перекладі українською мовою означає «повідомляю») можуть називати: сукупність поштових відправлень (листи, газети, журнали); листування

між окремими особами або установами, організаціями; повідомлення, одержане якимось виданням від свого кореспондента, – з цього випливає, що «кореспонденція» не враховує телефонного зв'язку.

Інший термін, «телекомунікація», означає свого роду електрозв'язок, а згідно із Законом «Про телекомунікації» термін визначається як передавання, випромінювання чи приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, провідних, оптичних або інших електромагнітних системах, – тоді під це поняття не підпадають звичайне листування і подібні способи кореспонденції.

Варто застосовувати термін, який враховує всі види вищезазначеного зв'язку – «комунікація» (від латинського «communicatio» – єдність, передача, з'єднання, повідомлення), яке пов'язане також з дієсловом «communico» (лат.) – роблю спільним, повідомляю, з'єдную, і є похідним від «communis» (лат.) – спільний.

Вважаємо, що це поняття включає всі процеси обміну інформацією між особами, тому врахує всі види сучасного зв'язку. З огляду на це слід перейменувати його в право на таємницю комунікації.

Ураховуючи те, що юридична особа також може володіти документами, фотографіями, записами, архівами,

ознайомлення з якими сторонніх осіб може завдати шкоди, їй теж необхідне право на особисті папери, яке передбачає розповсюдження режиму таємниці на них, за винятком документації, яка, згідно із законом, повинна бути відкритою для доступу певних осіб (наприклад, бухгалтерські звіти не можуть бути конфіденційними для органів податкової інспекції чи контрольно-ревізійної служби).

Тобто, залежно від роду діяльності юридичної особи, зважаючи на законодавчо передбачені можливі перевірки цих осіб, це право буде мати вужчий характер, ніж передбачений для фізичних осіб. Проте юридична особа теж має право на особисті папери, ознайомлення з якими допускається за згодою цієї особи, крім передбачених законом випадків для відповідних органів держави. Навіть для цих органів є обов'язки не розголошувати надалі інформації, яка стала відома їм у результаті ознайомлення в процесі своєї діяльності. Ніхто не може без згоди самої юридичної особи поширювати, опубліковувати конфіденційну інформацію з особистих паперів.

Крім того, особистими паперами вважаються також папери (в тому числі в електронній формі), які особа отримала як кореспонденцію. Тобто отриманні адресатом папери підпадають під дію права на особисті папери. Виходячи з цього, з урахуванням статті 94 Цивільного

кодексу, яка закріплює за юридичною особою право на таємницю кореспонденції, вважаємо за доцільне закріпити за нею також право на таємницю особистих паперів.

Вважаємо, що до правомочностей права на особисті папери як одного з видів немайнових прав юридичної особи на таємницю належить право володіння, користування та розпорядження інформацією, що міститься в особистих паперах (у формі документів, робочих записок, заміток, записних книжок, архівних матеріалів, календарів з позначками, графічних записів та інших приватних записів юридичної особи, її учасників та працівників, які стосуються діяльності юридичної особи) у паперовій чи електронній формі, які не мають відношення до публічної інформації. Сторонні особи не мають права втручатися в діяльність юридичної особи, тому без належних на те підстав не мають права на вільний доступ до особистих паперів юридичної особи, якщо така не є публічною.

Під професійною таємницею ми маємо на увазі широке коло різного роду інформації з обмеженим доступом, яка заснована на специфіці діяльності юридичної особи, а також конфіденційні відомості, що належать юридичним особам, які отримуються і використовуються іншою особою під час виконання професійних обов'язків з метою

забезпечення реалізації та захисту прав і законних інтересів юридичних осіб.

Професійну таємницю може становити банківська, адвокатська, нотаріальна, комерційна, службова таємниця. Порухення банківської чи іншої таємниці про своїх клієнтів може мати наслідком порушення права юридичної особи на ділову репутацію, на вільну діяльність тощо. Тому юридична особа має не лише обов'язок зберігати різні види таємниці, які, можливо, і не торкаються їх самих, але й заслуговує мати закріплене в законодавстві право на таємницю. Юридична особа має право надавати дозвіл на поширення відомостей, що становлять таємницю, іншими особами, може забороняти використання цих відомостей. Вона може визначати можливість доступу до цієї інформації, користуватися цими відомостями на свій розсуд, проте кожен вид таємниці має свої особливості правового регулювання права на неї.

Незважаючи на те, що комерційна таємниця віднесена до прав інтелектуальної власності, юридична особа має також немайнове право на комерційну таємницю, в розумінні її як інформативного права та правомочності права на таємницю такої інформації. У статті 507 Цивільного кодексу України сказано про охорону комерційної таємниці лише від недобросовісного комерційного використання такої інформації, ми ж говоримо про право на таємницю як

абсолютне, що повинно захищатись не лише від конкурентів, а й від всіх інших осіб, і не обов'язково, щоб ця інформація використовувалась в комерційних цілях.

Хоча суб'єктами права на банківську таємницю є переважно такі юридичні особи, як банки, ми вважаємо, що таке право мають і інші юридичні особи, які є користувачами послуг банків. Вони можуть мати рахунок у банку, можуть здійснювати різноманітні операції в банку і повинні зберігати цю інформацію в таємниці в інтересах цієї юридичної особи як суб'єкта права на банківську таємницю.

Окрему статтю із закріпленням обов'язків щодо збереження даних, що є банківською таємницею, закріплювати не варто, оскільки є спеціальне законодавство, яке регулює це питання. Ми пропонуємо закріпити загальну статтю для всіх спеціальних видів таємниці, норми якої дадуть можливість посилатися на неї під час захисту права на банківську таємницю особи.

Юридична особа має немайнове право на нотаріальну таємницю, тобто на збереження в таємниці інформації, яка стала відома нотаріусові та іншим особам, що мають відношення до вчинення нотаріальних дій. Ця інформація охороняється і від усіх інших, тобто третіх осіб, тому носить абсолютний характер також.

Інформація, що є предметом адвокатської таємниці, належить лише юридичній особі (яка може бути клієнтом адвоката), лише вона може розпорядитися нею стосовно того, дозволяти чи забороняти третім особам ознайомлюватися з нею і використовувати її. Хоча між юридичною особою та особою, що надає правову допомогу, складаються договірні відносини, немайнове право на таємницю носить абсолютний характер, оскільки захищається не тільки від порушень шляхом її розголошення особами, які ознайомились з нею в процесі своєї професійної чи службової діяльності, але й від усіх третіх осіб, а окремого закріплення це право не потребує, оскільки пропонуємо загальну статтю, яка об'єднує всі види таємниці.

Службовою таємницею є конфіденційна інформація, що стала відома особам у зв'язку з виконанням ними службових обов'язків, розголошення якої може зашкодити особі. Тобто службова таємниця дещо схожа з професійною, але має свої особливості. Службова таємниця – це відомості, що не підлягають розголошенню, знаходяться в розпорядженні певної посадової особи органу влади та необхідні для ефективного здійснення покладених державою функцій. Але сюди, за деякими дослідженнями, може входити й інформація про інших осіб, які є суб'єктами приватного права. Право на службову таємницю можна

розглядати в деяких випадках як немайнове право юридичних осіб, якщо вони є державними, але вступають у приватні правовідносини, і в результаті цього їм необхідний цивільно-правовий захист. Також право на неї мають інші юридичні особи, якщо відомості про них знаходяться в даних, що входять до службової таємниці, і вони не є загальнодоступними згідно із законом.

Захист права особи на конфіденційну інформацію може здійснюватися за допомогою законодавства про недобросовісну конкуренцію або засобами цивільного права і способами, передбаченими цивільним законодавством України, проте можуть бути використані не всі способи. Позивач може використовувати такі способи захисту, безпосередньо пов'язані з цим інтересом: визнання права; припинення лише визначеного кола дій, які порушують це право; відшкодування шкоди (як матеріальної, так і моральної), пов'язаної з порушенням. Також суд може захистити право способом, який був установлений договором між особою, яка фактично контролює доступ до конфіденційної інформації, та особою, яка згідно з договором отримала такий доступ до неї.

На практиці до судів звертаються у випадку порушення права саме на такий вид таємниці, як комерційна, яка не є немайновим благом. Найбільша чисельність судових рішень про розкриття банківської таємниці, але звертаються

переважно за дозволом доступу до такої інформації. Незважаючи на те, що в Україні надто багато порушень усіх видів таємниць, судова практика в цьому аспекті не чисельна.

Таким чином, немайнові права юридичної особи, які закріплені в цивільному законодавстві, потребують детальнішої їх регламентації, у зв'язку з чим необхідно внести певні зміни до Цивільного кодексу України.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Алексенцев А. И. О классификации конфиденциальной информации по видам тайн / А. И. Алексеев // Безопасность информационных технологий. – 1999, № 3. – С. 65–71.
2. Бачило И. Л. Информационное право : учебник / И. Л. Бачило, В. Н. Лопатин, М. А. Федотов [под ред. акад. РАН Б. Н. Топорнина]. – СПб. : Юридический центр Пресс, 2001. – 789 с.
3. Бачило И. Л. Право собственности на информационные ресурсы / И. Л. Бачило // Информационные ресурсы Р-и. – 2001. – № 2. – С. 29–34.
4. Бобрик В. І. Особисте життя як об'єкт цивільно-правової охорони : монографія / В. І. Бобрик. – НДІ приватного права і підприємництва АПрН України. – Київ-Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. – 208 с.
5. Бобрик В. І. Юридична природа права фізичної особи на особисті папери / В. І. Бобрик // Проблеми здійснення та захисту особистих немайнових прав фізичної особи в умовах євроінтеграції : Науково-практичний стіл : збірник тез наукових повідомлень учасників. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – С. 58–61.

6. Боташева Ф. Н. Коммерческая информация как объект гражданских прав : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Ф. Н. Боташева. – Краснодар, 2003. – 205 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови. 7-ме вид. (з дод.і доповн. на CD) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. — К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. — 1736 с.
8. Венгеров А. Б. Категория «информация» в понятийном аппарате юридической науки / А. Б. Венгеров // Советское государство и право. – 1977. – № 10. – С. 70–75.
9. Винер Н. Кибернетика, или управление и связь в животном и машине / Н. Винер. – М. : Советское радио, 1968. – 328 с.
10. Гаюров Ш. К. Личное информационное право граждан: проблемы гражданско-правового регулирования в Республике Таджикистан : дисс. ... докт. юр. наук : 12.00.03 / Ш. К. Гаюров. – М., 2010. – 371 с.
11. Гетманцев Д. О. Банківська таємниця: особливості її нормативно-правового регулювання в Україні та в законодавстві зарубіжних країн : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Д. О. Гетманцев. – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, К., 2003. – 23 с.
12. Гоголь Б. М. Право на інформацію в цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 /

Б. М. Гоголь. – НАН України Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2010. – 19 с.

13. Гоголь Б. М. Право на інформацію як особисте немайнове право / Б. М. Гоголь // Проблеми здійснення та захисту особистих немайнових прав фізичної особи в умовах євроінтеграції : Науково-практичний стіл : збірник тез наукових повідомлень учасників. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – С. 181–190.

14. Гражданское право. Том 1. Учебник. Изд. 4-е переработанное и дополненное / под ред. Л. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. – М. : Проспект, 1999. – 784 с.

15. Даниленко С. А. Правовое регулирование банковской тайны : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / С. А. Даниленко. – М., 2007. – 183 с.

16. Дідук А. Г. Правовий режим конфіденційної інформації: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / А. Г. Дідук. – Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х, 2008. – 23 с.

17. Дозорцев В. А. Информация как объект исключительного права / В. А. Дозорцев // Дело и право. – 1996, № 4. – С. 22–36.

18. Івченко Т. В. Цивільно-правове регулювання комерційної таємниці як об'єкта права інтелектуальної власності в Україні : автореф. дис. ... канд. юр. наук :

12.00.03 / Т. В. Івченко. – НАН України Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2009. – 17 с.

19. Каневский В. М. Гражданско-правовая охрана информации в режиме коммерческой тайны в Р-и и США : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / В. М. Каневский. – М., 2008. – 244 с.

20. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами). [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

21. Копылов В. А. Информация как объект правоотношений в системах частного и публичного права / В. А. Копылов // Научно-техническая информация. Сер. 1. – 1997. – № 9. – С. 9–14.

22. Копылов В.А. Информационное право : учебник / В. А. Копылов. – М., 2003. – 512 с.

23. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. / Ю. В. Косенко. – Суми : Сумський державний університет, 2011. – 187 с.

24. Кохановська О. В. Концептуальні підходи до законодавчого забезпечення формування і розвитку глобального інформаційного суспільства / О. В. Кохановська // Молодь у юридичній науці : збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції молодих вчених «Треті

осінні юридичні читання». – Хмельницький : В-во ХУУП, 2004. – С. 171–173.

25. Кохановська О. В. Правове регулювання інформаційних відносин в Україні : монографія / О. В. Кохановська. – К. : Національна академія внутрішніх справ України, 2001. – 212 с.

26. Кохановська О. В. Теоретичні проблеми інформаційних відносин у цивільному праві : монографія. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – 463 с.

27. Кохановська О. В. Цивільно-правові проблеми інформаційних відносин в Україні : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / О. В. Кохановська. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 29 с.

28. Красавчикова Л. О. Авторское право и право на письма, дневники, записки, заметки / Л. О. Красавчикова // Проблемы советского авторского права : Сб.ст. – М. : ВААП, 1979. – С. 105–108.

29. Красицька Л. В. Цивільно-правове регулювання особистих немайнових прав громадян : монографія / Л. В. Красицька. – ДІВС МВС України. – Донецьк, 2002. – 164 с.

30. Кузнецов Н. А. Состояние, перспективы и проблемы развития информатики / Н. А. Кузнецов, Р. И. Подойников,

Р. М. Юсупов // Проблемы информатизации. – 2000, № 1. – С. 5–12.

31. Кулініч О. О. Інформація з обмеженим доступом як об'єкт цивільних прав : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / О. О. Кулініч. – Одеська національна юридична академія. – О., 2006. – 200 с.

32. Кутафин О. Е. Проблемы становления информационного права в Р-и / О. Е. Кутафин // НТИ. Сер. 1. Орг. И методика информ. работы. – 1998. – № 8. – С. 16–20.

33. Логінова С. М. Адвокатська таємниця: теорія і практика : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.10 / С. М. Логінова. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – Київ., 2002. – 14 с.

34. Лопатин В. Н. Защита права на тайну в Р-и. Учебное пособие / В. Н. Лопатин. – СПб. : МВД РФ. Санкт-Петербургский университет, 2000. – 139 с.

35. Малеина М. Н. Защита личных неимущественных прав советских граждан (Пособие для слушателей народных университетов) / М. Н. Малеина. – М. : Знание, 1991. – 128 с.

36. Марущак А. І. Правомірні засоби доступу громадян до інформації : наук.-практ. Посіб / А. І. Марущак. – Біла Церква : Буква, 2006. – 432 с.

37. Меморандум про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Сполученого Королівства

Великої Британії та Північної Ірландії щодо обміну та взаємної охорони інформації з обмеженим доступом у сфері оборони від 06.09.2004.

38. Муратов М. Я. Право на свободу слова : история и современность : дисс. канд. юрид. наук : 12.00.01 / М. Я. Муратов. – ИЗСП. – М., 2002. – 177 с.

39. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2-т. – 2-е вид., перероб. і доп. / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – Т.1. – 832 с.

40. Нестеренко О. В. Право на доступ до інформації в Україні : конституційно-правовий аспект : автореф. дис. ...канд. юр. наук : 12.00.02 / О В. Нестеренко. – Національна юридична академія ім. Я. Мудрого. – Харків, 2008. – 22 с.

41. Носік Ю. В. Генеза законодавства про комерційну таємницю на території України до 1990 року / Ю. В. Носік // Молодь у юридичній науці : збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції молодих вчених «Треті осінні юридичні читання». – Хмельницький : В-во ХУУП, 2004. – С. 202–203.

42. Носік Ю. В. Права на комерційну таємницю в Україні (цивільно-правовий аспект) : атореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Ю. В. Носік. – Київський національний університет ім. Т. Шевченка – К., 2006. – 14 с.

- 43.** Петров Є. В. Інформація як об'єкт цивільно-правових відносин : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Національний інститут внутрішніх справ. – Х., 2003. – 18 с.
- 44.** Петрухин И. Л. Личные тайны (человек и власть) / И. Л. Петрухин. – М. : Ин-т гос.и права Росс. академии наук, 1998. – 232 с.
- 45.** Поліщук О. Ю. Поняття та ознаки інформації з обмеженим доступом / О. Ю. Поліщук // Молодь у юридичній науці : збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції молодих вчених «Треті осінні юридичні читання». – Хмельницький : В-во ХУУП, 2004. – С. 224–226.
- 46.** Про адвокатуру : Закон України від 19.12.1992. – № 2887-ХІІ (втратив чинність) / Відомості Верховної Ради України. – 1993, № 9. – Ст. 62.
- 47.** Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua>.
- 48.** Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р., № 2121-ІІІ / Відомості Верховної Ради України. – 2001, № 5–6. – Ст. 30.
- 49.** Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994, № 3855-ХІІ / Відомості Верховної Ради України. – 1994, № 16. – Ст. 93.

- 50.** Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011, № 2939-VI / Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2011, № 32. – Ст. 314.
- 51.** Про затвердження Інструкції про порядок проведення контрольних заходів контрольно-ревізійним відділом Державної судової адміністрації України : Наказ Державної судової адміністрації України від 29.07.2011 р., № 120 / Офіційний вісник України. – 2011. – № 65. – Ст. 2547.
- 52.** Про затвердження Інструкції про порядок проведення контрольних заходів контрольно-ревізійним сектором Державної судової адміністрації України : Наказ Державної судової адміністрації України від 04.02.2005 р., № 11 (втратив чинність) // Офіційний вісник України. – 2005. – № 28. – Ст. 1674.
- 53.** Про затвердження Правил зберігання, захисту, використання та розкриття банківської таємниці : Постанова Національного банку України від 14.07.2006. – № 267.
- 54.** Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010, № 2297-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2010, № 34. – Ст. 481.
- 55.** Про інформацію : Закон України від 2.10.1992. – № 2657-XII / Відомості Верховної Ради України. – 1992, № 4. – Ст. 650.

- 56.** Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон від 4 лютого 1998 р., № 75/98-вр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/75/98-вр>.
- 57.** Про Національну програму інформатизації : Закон від 4 лютого 1998 р., № 27. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua>.
- 58.** Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993. - № 3425-XII / Відомості Верховної Ради України. – 1993, № 39. – Ст. 383.
- 59.** Про перелік відомостей, що не становлять комерційної таємниці : Постанова Кабінету Міністрів України від 9 серпня 1993 р. – № 611.
- 60.** Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Кабінетом Міністрів України та Урядом Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо обміну та взаємної охорони інформації з обмеженим доступом у сфері оборони : Закон України від 17.12.2008, № 686-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2009, № 15. – Ст. 202.
- 61.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Грузії про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 06.03.2003, № 625-IV / Відомості Верховної Ради. – 2003, № 25. – Ст. 176.

- 62.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Демократичної Соціалістичної Республіки Шрі-Ланка про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 06.04.2011, № 3197-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2011, № 42. – Ст. 425.
- 63.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Латвійської Республіки про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 22.10.2004, № 2126-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2005, № 2. – Ст. 35.
- 64.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Албанія про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 30.10.2008, № 638-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2009, № 14. – Ст. 180.
- 65.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Вірменія про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 19.06.2003, № 1007-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2004, № 2. – Ст. 10.
- 66.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Екваторіальна Гвінея про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 01.12.2010, № 2728-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2011, № 12. – Ст. 88.

- 67.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Казахстан про взаємний захист секретної інформації : Закон України від 30.10.2008, № 635-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2009, № 14. – Ст. 177.
- 68.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Таджикистан про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 04.06.2004. – № 1762-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2004, № 36. – Ст. 443.
- 69.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом РФ про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 15.11.2001, № 2799-III.
- 70.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Соціалістичної Республіки В'єтнам про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 30.10.2008, № 637-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2009, № 14. – Ст. 179.
- 71.** Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Туркменістану про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 10.01.2002, № 2940-III / Відомості Верховної Ради України. – 2002, № 23. – Ст. 160.

72. Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чеської Республіки про охорону секретної інформації : Закон України від 08.09.2004, № 1987-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2005, № 1. – Ст. 13.

73. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським поліцейським офісом про стратегічне співробітництво : Закон України від 05.10.2010, № 2576-VI / Відомості Верховної Ради України. – 2011, № 6. – Ст. 48.

74. Про ратифікацію Угоди між Україною та Республікою Індія про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 07.04.2004, № 1671-IV / Відомості Верховної Ради. – 2004, № 29. – Ст. 375.

75. Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Італійської Республіки про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 10.01.2002, № 2941-III / Відомості Верховної Ради України. – 2002, № 23. – Ст. 161.

76. Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Китайської Народної Республіки про взаємну охорону секретної інформації : Закон України від 05.07.2001, № 2603-III / Відомості Верховної Ради України. – 2001, № 44. – Ст. 223.

- 77.** Про Рахункову палату : Закон України від 11.07.1996 р. № 315/96-ВР / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 43. – Ст. 212.
- 78.** Про телекомунікації : Закон України від 18.11.2003, № 1280-IV / Відомості Верховної Ради України. – 2004, № 12. – Ст. 155.
- 79.** Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 1. – Ст. 1.
- 80.** Пузарецька М. В. Право на приватність як одне із особистих немайнових прав фізичної особи / М. В. Пузарецька // Молодь у юридичній науці : збірник тез доповідей міжнародної наукової конференції молодих вчених «Треті осінні юридичні читання». – Хмельницький : В-во ХУУП, 2004. – С. 236–237.
- 81.** Северин В. А. Правовой механизм регулирования коммерчески значимой информации в торговом обороте / В. А. Северин // Юрист. – 2002, № 10. – С. 25–31.
- 82.** Семилетов С. И. Информация как особый нематериальный объект права / С. И. Семилетов // Государство и право. – 2000. – № 5. – С. 67–74.
- 83.** Словник іншомовних слів / уклад. : С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К. : Наук. думка, 2000. – 680 с.

- 84.** Сляднева Г. О. Право суб'єкта господарювання на комерційну таємницю та його захист : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Г. О. Сляднева. – НАН України Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк, 2005. – 18 с.
- 85.** Смолькова И. В. Неприкосновенность частной жизни граждан / И. В. Смолькова // Права человека. – 1998. – № 6. – С. 14–15.
- 86.** Смолькова И. В. Проблемы охраняемой законом тайны в уголовном процессе / И. В. Смолькова. – М. : Изд-во Луч, 1999. – 335 с.
- 87.** Снытников А. А. Обеспечение и защита права на информацию / А. А. Снытников, Л. В. Туманова. – М. : Городец, 2001. – 344 с.
- 88.** Стецовский Ю. И. Охрана личной жизни граждан и адвокатская тайна / Ю. И. Стецовский // Советское государство и право. – 1987, № 3. – С. 62.
- 89.** Строганова И. В. Правовой режим конфиденциальной информации : гражданско-правовой аспект : автореф. дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / И. В. Строганова. – Екатеринбург, 2004. – 25 с.
- 90.** Строганова И. В. Правовой режим конфиденциальной информации: гражданско-правовой аспект : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / И. В. Строганова. – Екатеринбург, 2004. – 210 с.

- 91.** Суслова С. И. Тайна в праве Р-и : цивилистический аспект : дисс. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / С. И. Суслова. – Иркутск, 2003. – 204 с.
- 92.** Топалова Л. Д. Правовий режим комерційної таємниці : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Л. Д. Топалова. – НАН України Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк, 2006. – 191 с.
- 93.** Топалова Л.Д. Правовий режим комерційної таємниці : автореф. дис. ... канд. юр. наук : 12.00.03 / Л. Д. Топалова. – НАН України Інститут економіко-правових досліджень. – Донецьк, 2006. – 23 с.
- 94.** Федюк Л. В. Особисті немайнові права юридичних осіб : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / Л. В. Федюк. – Київський університет імені Тараса Шевченка. – К., 2015. – 40 с.
- 95.** Федюк Л. В. Особисті немайнові права юридичних осіб : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.03 / Л. В. Федюк. – Київський університет імені Тараса Шевченка. – К., 2014. – 490 с.
- 96.** Федюк Л. В. Особисті немайнові права юридичних осіб : монографія / Лілія Василівна Федюк. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, 2013. – 500 с.

- 97.** Цивільне право України : підручник : у 2-х кн.. / Д. В. Боброва, О. В. Дзера, А. С. Довгерт та ін. [за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової]. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – Кн. 1. – 864 с.
- 98.** Цивільний кодекс України : Закон від 16 січня 2003 р. / Верховна Рада України, Кодекс від 16.01.2013 № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
- 99.** Чорнооченко С. І. Особисті немайнові права, які забезпечують соціальне існування фізичних осіб в Україні : дис. ...канд. юр. наук : 12.00.03. / С. І. Чорнооченко. – Університет внутрішніх справ МВС України. – Харків, 2000. – 232 с.
- 100.** Юридична енциклопедія : в 6 томах / редактор Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. — К. : «Українська енциклопедія», 1998. – Т. 2: Д-Й. – 744 с.
- 101.** Beverley-Smith H. Privacy, Property and Personality: Civil Law perspectives on Commercial Appropriation / H. Beverley-Smith, A. Ohly and A. Lucas-Schloetter. – New-York : Cambridge University Press, 2005. – 246 p.
- 102.** Dobra osobiste w XXI wieku: nowe wartości, zasady, technologie: / redakcja naukowa Justyna Balcarczyk. – Warszawa : Lex a Wolter Kluwer Business, 2012. – 544 с.

- 103.** Kodeks cywilny : Kodeks z dnia 23 kwietnia 1964 r. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://prawo.sejm.gov.pl>.
- 104.** Kudelka Ł. Wyłączenie bezprawności przy naruszeniu dóbr osobistych / Łukasz Kudelka. – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II Wydział Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Kierunek Prawo. – Lublin, 2006. – 97 с.
- 105.** Schulz M. Persönlichkeitsschutz juristischen Personen im europäischen Privatrecht / Markus Schulz. – Hamburg : Verlag Dr. Kovac, 2013. – 408 p.
- 106.** Swiss Civil Code : Code of 10 December 1907. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wipo.int/wipolex/ru/text.jsp?file_id=444730.
- 107.** Waglowski P. Ochrona dóbr osobistych i danych osobowych / Piotr Waglowski. – Warszawa : Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. – 2009. – 12 с.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
РОЗДІЛ 1. ПРАВО НА ІНФОРМАЦІЮ	4
Глава 1. Поняття інформації.....	4
Глава 2. Види інформації.....	17
Глава 3. Поняття немайнового права на інформацію.....	24
Глава 4. Зміст права на інформацію юридичної особи.....	30
Глава 5. Захист права на інформацію юридичних осіб.....	37
РОЗДІЛ 2. ПРАВО НА ТАЄМНИЦЮ	45
Глава 1. Поняття таємниці.....	46
Глава 2. Види таємниці.....	54
Глава 3. Право юридичної особи на таємницю.....	58
§ 1. Право на таємницю кореспонденції.....	63
§ 2. Право на особисті папери.....	72
§ 3. Право на професійну таємницю.....	80
1. Право на комерційну таємницю.....	83
2. Право на банківську таємницю.....	95
3. Право на нотаріальну таємницю.....	101
4. Право на адвокатську таємницю.....	102
5. Право на службову таємницю.....	107
Глава 4. Захист немайнового права на таємницю.....	113
ПІСЛЯМОВА	126
БІБЛІОГРАФІЯ	141

Наукове видання

ОРЕЛ ЛІЛІЯ ВАСИЛІВНА

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

МОНОГРАФІЯ

В авторській редакції

Підписано до друку 26.08.2016 р.

Формат 60x84/16. Друк офсетний.

Гарнітура TimesNewRoman. Умов. друк. арк.: 9.3

Наклад прим.: 300. Замовлення No 2308/18

Видавець: ТОВ «НВП «Інтерсервіс»,

м. Київ, вул. Бориспільська, 9,

Свідоцтво: серія ДК No 3534 від 24.07.2009 р.

Виготовлювач: СПД Андрієвська Л.В.

м. Київ, вул. Бориспільська, 9,

Свідоцтво: серія В03 No 919546 від 19.09.2004 р.